

ČASOPIS SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH V PRAZE.

Časopis vydáván jest pouze členům Společnosti a to zdarma. — Expedice jest na Král. Vinohradech, Hálkova tř. č. 68. nové.

Číslo 4.

Vydáno v prosinci 1894.

Ročník II.

Zákonitá ochrana starožitností a památek českých.

Pod tímto záhlavím uveřejnili jsme v 1. a 2. čísle I. ročníku petici, podanou Společností zemskému výboru království Českého, který ji předložil sněmu zprávou ze dne 5. dubna r. 1893. číslo tisku LXXXV. V zasedání sněmu r. 1893–1894. obnovil poslanec K. Adámek svůj návrh na ochranu a zachování domácích památek uměleckých a historických 28. prosince 1893. tiskem XXIII. s dodatkem, aby zemský výbor pojal do rozpočtu zemského zvláštní dotaci na kupování památek výtvarného a lidového umění i uměleckého průmyslu. Tento návrh odůvodnil posl. K. Adámek v 8. schůzi 15. ledna. Pak byl přikázán rozpočtové komisi, která o něm podala zprávu, vypracovanou od zpravodaje Dra. J. Podlípného dne 7. února 1894. tiskem CXXXIX. jak následuje:

Zpráva rozpočtové komise o zprávě zemského výboru o petici „Společnosti přátel starožitností českých v Praze“ v příčině ochrany starožitností a památek českých.

Slavný sněme!

Bylo by s podivením, kdyby země historicky tak proslulá a kulturně významná, jakou království České bez odporu jest, neměla památek historických a uměleckých, ano kdyby jich neměla v počtu velikém. A přece jest tu zvláštní úkaz, že cizina honosí se památkami vlasti naší v míře ne li větší než my sami můžeme se vykázati, tedy zajisté v počtu tak velikém, že nejen milovník památek historických, ale každý upřímný syn vlasti musí se tázati, jaké jsou toho příčiny. Odpověď leží na snadě.

Nejen neznalost, ale ve větší míře lhostejnost, ano bohužel ziskuchtivost zaviňovaly, že vzácné věci přes všechny starší zákazy valně za hranice do sbírek a museí se zavlékaly, kde za vzácnost a ozdabu jsou pokládány.

Dík pečlivosti a přičinění některých horlivých činitelů ve vlasti naší očnímaj se poměry lepší a zvláště poslední dobou, kdy svěží

ruch národopisných výstavek v království a v markrabství ožil, počíná porozumění a cenění památek po předcích našich.

V prvé řadě sluší vytknouti záslužnou činnost „Společnosti přátel starožitností českých v Praze“ ve směru tomto, ač celá řada jiných spolků a osobností účelu zachování památek historických a uměleckých svou pozornost věnuje.

Bylo řečeno, že neznalost, lhostejnost a ziskuchtivost připravují království České o důkazy kulturního života otců našich; nemůžeme však opomenouti ještě jeden nedostatek vytknouti, totiž, že není zákona, který by tomu překazil, aby drahocenné památky naše a vůbec starožitnosti v tomto království nebyly ničeny a ze země vyváženy.

V době, když již Bosna a Hercegovina má své nařízení v příčině udržování památek a jednání se starožitnostmi, pokud se týče s předměty majícími význam historický a kulturně historický (nejv. resoluce ze dne 22. května 1892.), kdy ve království Uherském zákonodárnou cestou památky země jsou chráněny (číslo XXXIX. roku 1881.), kdy zákony v jiných zemích (Francie, Řecko, Švédsko, Itálie) podřizují soukromá práva prospěchu veřejnému, jest nejvyšší na čase, aby také v království Českém ochrana památek historických byla stanovena, ničení a vývoz jejich z království zakázán.

Tu nedostačí starší dosavadní ustanovení, jevící se malomocnými proti zavlékání památek do ciziny, jak svědčí případy vytknuté posl. Adámekem, vždy horlivým zastancem památek a archiválií, a v petici „Společnosti přátel starožitností českých v Praze“ (č. 306 sněm.).

Prostředky vedoucí k záchraně památek uvedeny jsou ve zprávě zemského výboru o petici jmenované „Společnosti“, jež již r. 1889. petici ke sněmu království Českého podala, v níž žádá:

1. Aby zemský výbor znova vyhlásil oběžník vydaný 12. června r. 1868. č. 10640 okresním výborům a důtklivě je vyzval, aby obrátily pozornost a péči svou k uchování památek starožitných a uměleckých v království Českém.

2. Aby sbory samosprávné zřídily seznamy památek s udáním míst, kde se chovají, aby se staraly o zachování a opravu jich a pečovaly o zakládání muzeí krajinských.

3. Aby byl vydán zákon zakazující vývoz a prodej starožitností za hranice.

4. Aby znovu obce byly upozorněny na nařízení z r. 1836. o pamětních knihách s návodem, jak by se zapisování do knih těch vésti mělo. Co se týče nařízení z r. 1836., má zníti správně gub. dekret ze dne 31. srpna 1835. č. 5952. sb. pol. zák. z r. 1836. Co se pak týče oběžníku sub 1. uvedeného, navrhuje také poslanec Adámek v návrhu svém (tisk XXIII. čís. 240 sněm. 1893.—1894.) ad II., aby zemský výbor vyzval veškerá samosprávná zastupitelství v království Českém ve příčině pečlivého zachovávání a horlivého ochraňování starožitných, uměleckých jakož i archiválních památek.

Intencím těmto vyhověl zemský výbor posláním daným v Praze dne 23. prosince 1893., čís. 36.141, svědčícím všem okresním vý-

borům, a jest si přáti, by posláni toto nejširšího rozšíření došlo a nejen bedlivé pozornosti, ale i horlivému šetření a konání se těšilo.¹⁾

K posláni onomu připojen jest seznam konservatorů v království Českém a seznam veřejných muzeí a spolků muzejních v království Českém.²⁾

K uvažování o otázkách týkajících se památek pokládá sám zemský výbor za nejprůhodnější sbor archaeologický, jenž by byl zřízen po způsobu komise historické, jež již od r. 1887. trvá a zdárně při výboru zemském působí, co poradní sbor. I nemohl by v té míře vyhověti výboru zemskému jiný sbor, který by nestál v těsné spojitosti se zemským výborem.

To vše uvažujíc komise rozpočtová měla především za to, aby takovýto poradní sbor archaeologický byl bez průtahů zřízen, načež bude snadněji zemskému výboru ostatní návrhy, učiněné jednak „Společností přátel starožitností českých v Praze“, jednak návrhy poslane Adámka a soudr., jakož i návrhy obsažené v peticích „obecního zastupitelstva král. svob. horního města Hor Kuten“ (čís. 335 sněm.) a „Spolku architektů a inženýrů v království Českém v Praze“ (č. 3548 ai 1892.) zkoumati a návrhy přiměřené činiti.

Z těchto důvodů neuznávala za včasné a přiměřené komise použítí se do úvah o návrzích těch, jediné pokládala za nutné a neodkladné to, co i bez komise samým zemským výborem ve zprávě č. 306 bylo uznáno za způsobilé ku provedení, totiž vyzvání ku vládě, aby jednak byla živnost a obchodování s památkami upravena, jednak bylo vyvážení památek z království Českého zakázáno.

V jednom i druhém směru spočívá zabezpečení a záchrana památek všeho druhu. Způsob a předměty památek samých podrobně rozvržen a vypočítán jest v posláni zem. výboru ze dne 23. prosince r. 1893. č. 36.141, na něž se tímto zřejmě poukazuje.

Způsob ochrany památek v obchodování a živnostech spočívá v přesném vytknutí podmínek, za jakými se koncesse udílí, jakož i v ostatních nařízeních, týkajících se dozoru na živnosti a obchody takové.

Rozpočtová komise jest přesvědčena, že takto nejrychlejším a nejbezpečnějším způsobem bude odpomoženo zlu — ničení a vývozu památek — ale zároveň pohnutí zajištěna kulturní stránka minulosti národa, obývajícího toto království, na prospěch a rozvoj jeho budoucnosti.

Rozpočtová komise činí tedy tyto návrhy:

Slavný sněm račiž se usnésti:

I. Zemskému výboru se ukládá, aby co nejdříve zařídil stálý poradní sbor, skládající se ze znaleců starožitností a archaeologických

¹⁾ Posláni toto bylo uveřejněno též v některých listech venkovských.

²⁾ Seznam c. k. konservatorů v království Českém dle jednotlivých (tří) oddělení c. k. ústřední komise pro vyzkoumání a zachování památek uměleckých a historických (v příl. I.) bylo by možno uvést jen jako doklad chatrné organizace koncem našeho věku. Důležitá jest příloha II. „Seznam veřejných muzeí a spolků muzejních v království Českém“. Doplnky jsou v Českém Lidu, III. 371. pozn. 4. Dodáváme ještě: Museum Náprstkovo.

památek vůbec jako „komise archaeologická při zemském výboru pro království České“.

II. C. k. vláda se vyzývá, 1. by vzhledem k nutnosti brzké právní ochrany památek kulturně- a umělecko-historických a starožitností učinila živnostenskou koupi i prodej památek kulturně- a umělecko-historických a starožitností závislými na propůjčení koncesse a ustanovila podmínky, za nichž lze koncessi tu udělit, zvláště aby dotyčným živnostníkům uložila, že musí vésti knihy o tom, kterých předmětů podobných při provozování živnosti své, od koho a kdy nabyli, nebo komu je dále prodali; konečně aby zstřen byl vzhledem k bezpečnosti majetku a z jiných příčin veřejných dozor policejní na veškerý prodej a koupi takových předmětů, zvláště pak aby byla každá pokoutně provozovaná živnost podobná přísně stíhána; 2. by vzhledem k naléhavosti této otázky učinila s urychlením opatření v příčině zákazu vývozu památek kulturně- a umělecko-historických a starožitností do ciziny a v příčině právní ochrany jejich podobné, jako se již stalo v jiných zemích a státech.

III. Návrh poslance Karla Adámka čís. sněm. 240 r. 1894. a sice odst. I., III., IV., jakož i petice Společnosti přátel starožitností českých v Praze de praes. 14. listopadu 1889. čís. 692 a sice odstavec 2., 3., 4., dále petice spolku architektů a inženýrů v království Českém v Praze de praes. 5. dubna 1892. čís. 3549 a konečně petice obecního zastupitelstva král. svob. horního města Hor Kuten čís. 335 r. 1894. odstupují se zemskému výboru k podrobnému a bedlivému s „komisí archaeologickou“ zkoumání a podání zprávy i event. návrhů v nejbližším zasedání sněmu království Českého.

Z komise rozpočtové.

V Praze, dne 7. února 1894.

Karel hr. Buquoy m. p.,
předseda.

Dr. J. Podlipný m. p.,
zpravodaj.

K tomu poznamenáváme: Zřízení stálého sboru poradního jako „komise archaeologické při zemském výboru pro království České“, jež bylo uloženo zemskému výboru, zůstává i na dále neuskutečněno a tím celá akce vázne. Ustavila se jen stálá archaeologická komise České Akademie věd a umění, jejíž organizační pravidla čteme v Čes. Lidu III. 382, 478. Městská rada král. hlav. města Prahy zřídila pak komisi pro soupis památek města Prahy (v našem Časopise II. 64.). „O záchraně starodávných památek“ promluvil také JUC. K. V. Adámek na památném a vzorném sjezdu musejních spolků, odborů národopisné výstavy československé a přátel vlastivědy české v Hlinsku dne 15. srpna 1893.; ve své řeči věnoval pozornost též organizaci krajinských muzeí, dávno již žádoucí a zřízení zvláštního zemského sboru konservatorského. Resoluce přijata všemi hlasy a provedení bodů v ní obsažených uloženo šestičlennému výboru, jehož ustanovení svěřeno hlavnímu výboru NVČ. (Český Lid III. 92.)

Samostatný konservatorský sbor zemský království Českého¹⁾ jest a musí býti heslem všech museí a musejních spolků českých, čehož pravdivost stvrzují i četné odbory národopisné, pracující pro výstavu národopisnou, ve které přece vězí také kus záchranné akce...

Nemůžeme jinak, než ukončiti poznámky tyto slovy, kterými zodpověděla c. k. ústřední komise vídeňská žádost ministerstva o dobré zdání v příčině návrhů, podaných posl. K. Adámkem na sněmu království Českého (zříditi českou komisi zemskou): Die Centralcommission konnte keine Veranlassung finden, den Antrag des benannten Herrn Abgeordneten dem Ministerium befürwortend zu empfehlen.²⁾

Gradual kláštera v Ročově.

Napsal Ph. Dr. *Bohumil Matějka*.

V augustiniánském klášteře v Ročově (3 hod. jižně od Loun) jest vedle mnohých jiných památností také neveliká, avšak velmi zajímavá knihovna, založená nepochybně záhy po roku 1520., kdy tento klášter, spustošený ve válkách husitských, byl znovuzřízen. Celá řada inkunabulí domácích i cizích, jakož i vzácných tisků a rukopisů pozdějších zasloužila by bedlivějšího prohlédnutí.

Tak na příklad napsal tam některý z mnichů ve druhé polovici 16. stol. se vzornou pílí veliké kompendium medicinské jazykem německým. Se stanoviska výtvarného zaujímají ovšem první místo četné a krásné vazby, jež poskytují veliký výběr znamenitých vzorů velikostí, tvarem a výzdobou od nejmenších kapesních breviaříků až do objemných misálů a jiných foliantů. Některé, charakteristické svou jednoduchostí, pocházejí ještě z konce 15. stol., většina velice ozdobných nese letopočty ze 16. stol.; avšak i 17. a 18. věk jest velmi pěkně zastoupen. Starších rukopisů nenalezeno při zběžné prohlídce knihovny. Jediná památka toho druhu chová se zároveň se zakládacími listinami ze 14. stol. v pokoji pana převora.

Jest to gradual z konce 14. stol. (44 × 32 cm. veliké), jehož pergamenové listy pocházejí ze tří různých dob. Z původního rukopisu zachovala se jediná iníciaľka A (obr. 1). Dolejší polovice této písmeny jest šťastně vyplněna skupinou čtyř postav, představujících zakladatele kláštera, Albrechta z Kolovrat (založil klášter r. 1373., zemřel r. 1391.) a jeho manželku Annu ze Seeberka, ani klečí před Matkou Boží s dětátkem. Kulturní historik věnuje na obrázku pozornost především krojům, které se ovšem neliší od známých ze studií

¹⁾ Zajímavý jest článek, který do Českého Lidu III. 168.—178. a 366. až 375. napsal JUDr. Jaroslav Haasz: „Ochrana památek a starožitností u nás.“ Tam podává přehled dosavadních kroků a podrobné návrhy a výsledky jejich.

²⁾ Uvádíme toto místo z Českého Lidu III. 480., protože c. k. ústřední komise nevyměňuje s námi své publikace.

Zíbrtových, ale jsou přece zajímavým příspěvkem. Kraje listu jsou ozdobeny rozvilinami a znakem Kolovratů.



Obr. 1. Inicialka *A* z gradualu ročovského okolo r. 1380.
Fotogr. Ph. Dr. B. Matějka.

Roku 1520. Václav Bezdrůžický z Kolovrat, nejvyšší sudí dvorský, dal gradual opravit a vyzdobit novými miniaturami. Avšak i z těchto zbyla jediná inicialka *D* (obr. 2.) se sv. Ondřejem, kromě

četných rozvilin na krajích listů. Nynější úprava, titulní list a vazba, se kteréž stříbrné kování jest strháno hrabivou rukou, dokonány byly



Obr. 2. Inicialka *D* z gradualu ročovského okolo r. 1520.
Fotogr. Ph. Dr. B. Matějka.

r. 1689. nákladem Františka Antonína Liebsteinského z Kolovrat, nejvyššího hejtmana markrabství moravského.

Lidové léčení na Zálesí.

Sebral Jaroslav Mantal.

(Dokončení.)

Pro kašel. Vezmi holbu piva a dej ji přibřát, dej do něj za 3 kr. šafránu a žloudek, zašpuntuj co můžeš nejvíc! Teplý pij za 3 dny. Nebo vezmi sladké pivo a dej do něj šafrán a cukrkandl a sladký dřevo a vař to dohromady, až z toho málo bude, pak to uživej na lačnej život, tak se ti kašel rozejde. Vezmi bramborový olej, dej na žlíci tak asi žencký náprstek a do něj něco šafránu a kousek cukru. To na noc a ráno uživej! (Z. V.) — Třešňový květ sušený se vaří a oslazené pije. (Vět. Jeníkov.) — Dá se vařit sladké dřevo, svatojanský chléb, feníkl, cukrkandl, to se procedí a pije. (Klábovka.)

Kdo má zimnici a chce se jí zbaviti, musí si vzíti do papírku trošku soli a jíti před východem slunce někam do pole, kde je strom. Nesmí nikoho potkati, ani po cestě tam a zpět se ohlížeti. Přijda tam, obejde strom třikrát, sype sůl a říká: „Seju, seju semeno; dokud to semeno nesejde, ať na mě zimnice nepřijde!“ (V. Jeníkov.) — Aby nedostali lidé zimnici, jedí po] osvěcení kočiček tři je-hnědy, nebo vidí li prvně kvěsti žito, slíznu třikrát květ jeho. — Na Velký pátek před východem slunce modlí se celá rodina, by nedostala zimnici, takto: „Sluníčko z hory vychází, Pán Kristus se na smrt strojí, Pilát se ho ptá, co to za lámání má. Já, pane, žádný lámání nemám, ani žádnou zimnici ani psotnici, ale kdo na mou přehořkou smrt pamatovati bude, do smrti zimnici mít nebude.“ (Klábovka.)

Lekneš-li se, plivni si třikrát za řad, podívej se na nehty a na modrou oblohu! Lekne-li se dítě, učiní mu tak, kdo jest u něho. Dítě se nesmí dáti spat po leknutí. (Zbility.)

Pro štípnutí hada nebo kousnutí steklého psa. Vezmi rychle stříleci prach a nasyp na tu ránu dobře a zapal, ať se chytí a vypálí tu ránu. Potom vezmi z chleba ze spodní kůrky tu upálenou moučku a zasypej s ní dobře, tak se ti rána zahojí brzy. (Z. V.) — Kdyby tě had nebo slepák štíp. Vezmi prašivou žábu a dej jí zády na to místo a nech ji 24 hodiny, tak to dobře vytáhne. Můžeš ještě častěji jinou přikládat, dokavad ti dobře nevytáhne. (Z. V.) Aby jedovatina nepoštípala, starají se již napřed, dávajíce si o štědrém večeru pod ubrousek nůž (V. Jeníkov) a myjíce si na Velký pátek před východem slunce nohy sněhem. Pak se modlí a po modlitbě utrou si nohy třikrát o prasečí koryto. (Zbinohy.)

Aby zbavili se lidé větrů, kousají kmín.

Chrásty vyhodí se, když jde měsíc nahoru, a když jde dolů, ztratí se pod kůži. (Klábovka.) Dle toho také čteme v zápiskách Vašíčkových: „Pro chrásty neb prašivinu. Vezmi 8 lotů žlutého silbr-
klejtu, 4 loty tutí (rtuti), za 4 kr. bobků, lačnejma slinama rozdělej tuť a pak dej ty přísady utlučený a rozdělej to s novým máslem neb

starým špekem! Když bude měsíc nahoru, tak musíš mazat, aby se všechny na vrch vyrazily, potom když bude dolů, tak zase musíš mazat dobře od schůra dolů, tak se ti ztratějí pryč.“ — Uvaří se listy z oleandru a vodou tou se chrásty potírají. (Zbily.) — Šňupavý tabák rozetře se s vepřovým sádlem a tím se maže na místě, kde jsou chrásty. (Oustí.) — Kapucínské semínko nebo sabatín usuš, utluč a rozetři s vepřovým sádlem a tím maž! To dobře chrásty vyštípe. (Klábovka.)

Pro lišej dobytku i lidem. Vezmi vitrolím a vocet, to dohromady slej a tím musíš lišej mazat, tak se ti zahojí brzy. (Z. V.) — Lišej potírá se rosou z okna (Zbily) a petrolejem.

Chceš-li bradavice zhojit, vezmi blýskavé mouchy, utluč je na prach, bradavici musíš okrvavit a tím prachem posypat. (Z. V.) — Spočítej bradavice od jednoho konce a pak od druhého konce, udělej na rezné niti tolik uzlíků, kolik jsi napočítal bradavic, a sice na obou koncích! Dej pak tuto niť pod okap, kde slunce nesvítlí! Když niť shnije, bradavice slezou. (Šimanov a j.) — Najdeš-li kost na poli, vezmi ji ne holou rukou a přitlač ji třikrát křížem na bradavici a říkej: „Nedělej se znamení, jako neroste kamení od Syna Božího narození!“ (V. Jeníkov.) — Když slyší zvonit hranu, nesmí se ptáti komu, jde k vodě a po třikrát vodou bradavice potírá a říká: „Zvonějí hranu, nevím komu, bradavice, lezte dolů!“ — Když teplým pometlem, kterým právě se vymetlo v pekárně, smetáme bradavice s rukou neb nohou, zmizí. — Když jest slyšeti zvonit hranu, smetají se bradavice vraním brkem a říká se: „Zvonějí hranu,“ (Zbinohy.) — Také říkající tato slova běhají okolo kostela tak dlouho, pokud zvoní hranu, ale nesmějí se ptáti při tom, komu zvoní. (V. Jeníkov.) — Kdo chce se zbavit bradavic, musí na večer, když zvoní klekání, jít ke kameni, kde stojí voda. Třikrát pak kolem něho obejde a říká: „Bradavice, ztratte se!“

V ř e d y léčí se různými kašemi, aby se podebraly a pak propustily. Tak chlebová mouka s medem také dobře propouští, nebo přikládati můžeš rozpařenou cibuli. Jiný velmi účinkující prostředek odporučuje se zařikání vředa. Kolem „bředa“ jezdí se uhlem a říká: „Břede, břede bředoucí, nebuď peklo horoucí; židé v pátek maso jedí, však voni tě taky snědí!“ (V. Jeníkov.) — Prostředním prstem okolo bředa jezdí a říkej: „Břede, břede bředoucí, nechceš-li se dělati jako pancká stodola, tak se nedělej!“ Když tato slova vyříkáš, které psaný máš, tak třikrát na tu bolest lačnýmá slinama plivni! (Z. V.)

Máš-li nějakou bolest a roste ti v o j a n s k é m a s o, posyp to maso nickamínkem, ať se ztratí; potom vezmi salmijak a rozmoč ho v kořalce a do tý rány zalejvej a na to dávej starej perpetýn, tak se ti bolest brzy zahojí. (Z. V.)

Pro s p o u š t ě n í m l é k a. Vezmi cihlu, dej ji rozpálit, pak ji vem a dej ji do vody, aby pára z ní šla. Nad tou parou drž prsa, tak se ti mléko spustí. (Z. V.)

K n a k u ř o v á n í o u r o k ů užívá se všeobecného kouření (viz 72. str.), do něhož přidá se ouročník. Zažehnávací formule zní: „Roz-

cházejte se ourokové, jako se rozcházejí voblakové! K tomu mi dopomáhej Bůh Otec, Bůh Syn, Bůh Duch svatý.“ Slíkní se sebe košili přes hlavu a na rub, a otířej od hlavy až k zadu! Třikrát po každý přejetí tyto slova říkej, které nahoře napsaný máš! (Z. V.)

Souchotiny zařikávají se, než slunce vyjde, když jde měsíc dolů. Zařikávač připraví si k tomu 9 kousků chlebových kůrek, ocet a sůl a nesmí se žádným mluvití od západu do východu slunce, jakož i lačen musí býti. Vezme pak 3 kousky chleba, namočí je do octa a soli a drhne jimi žíly na levé ruce v zápěstí a na pravé v ohybu lokte, pak na levé v ohybu lokte a na pravé v zápěstí (křížem), po té nohy pod kolena a ve slabiznách (opět křížem). Při tom říká: „Bóže, račiž požeňnati, co já budu začínati, aby to bylo tomuto člověku N. N. platný. Souchotiny, souchotiny, vyjděte z tohoto těla, z tyto krve, vyjděte na zelenou louku, a tam máte po třech pecních chleba, dvě studnice mlíka, tam jezte, píte, tam se upokojte, jako se upokojil Pán Jéžíš na kříži.“ Tato slova opakuji se třikráte, při čemž vždy vymění se 3 kůrky. Na konec pomodlí se „Očenáš“ a „Zdravas“. Po tomto zařikání nemocný prý brzy umře nebo brzy se vystáhne. (V. Jeníkov.) Souchotináci vaří si jeřabiny zralé nebo ko privy. (Oustí.)

Mladé lidi často chodí cucat m ů r a. Nevidějí jí, ale poznají ji dle toho, že stížený těžko dýchá, stejská si a někdy ani vydechnouti nemůže. Tu každá skulinka do světnice vedoucí musí se ucpatí, jen se nechá neucpaná klíčová dírka a nemocný se hlídá. Můra proměňujíc se ve stéblo, protahuje se klíčovou dírkou. Když se toto stéblo přestřihne, zůstane na tom místě přestřžený člověk, který byl m ů r o u. Jinde, když na někoho můra přišla, zařikávali ji: „M ů r o, m ů r o m ů r o u c í, ty seš peklo horoucí, přid si k nám, já ti dám mouku“ (nebo něco jiného). Když přijde, musí se jí slíbené dáti, a ona již nechodí cucat. V Čejově prý na jednoho také chodila můra. Když ji vyhlídali, jak ho cucá, zařikali ji a slíbili jí mouky. Druhého dne přišla do stavení „ňáká Máře“. Měla „veliký vocucaný pysky“ a pořáde stála, aniž by prosila. Dávali jí chléb a „masný“, ale ona to odmítla: „Já nechci, vy jste mi slíbili mouky.“ Hned jí tedy přinesli vošatku mouky a člověk ten zbaven byl m ů r y. Když Máře odcházela, prosila, aby to na ni nepovídali. Jistotná pravda. — Má-li dítě veliká prsa, „cucá ho můra“. Tu napíše se na kolíbku nebo na postel, kde dítě spí, 3 muří nohy a 2 dlouhé nože křížem přeložené dají se za hlavu pod peřinu. Můra naň přestane choditi.

Nejvíce však trpí děti p s o t n í k e m, proti kterému mají na Zálesí také několik dobrých prostředků. Čertovo h se rozetře v mléce a vleje se dítěti, když ho drží psotník, do krku, a namaže se mu tím žíly. — Rounta se uvaří ve vodě a dá se pít dítěti nemocnému. Má-li umřítí, umře spíše, pakli nemá, psotník ho popustí. (V. Jeníkov.) — Z dýmky močka smíchá se s vodou a lije se do dítěte. Též tře se močkou pod nosem a žíly pod kolínky a na rukách. — Má-li dítě psotník, vezme se 9 podmítků (kousky dřev, které při sekání odpadávají kolem špalku), které se nazpátek počítají a dají se s věchýtkem z dřízku vařit. Když se to vaří, vyleje se na mísu

a dá pod kolébku, když dítě spí. Matka modlí se z knihy modlitební a chodí kolem kolébky. V hlavách modlitby třikrát prudce zavře. Má-li dítě psotník, škubne při tom sebou a uzdraví se. Někde jen se dvojími modlitbami bez modlení matka obchází a ve hlavách uhodí jimi třikrát o sebe. Téhož prostředku užívá se, je-li dítě poděšeno, s tím toliko rozdílem, že hrneček, ve kterém se podmítky s věchýtkem vařily, přiklopí se na misku do této uvařené vody. Když prý je dítě zděšené, nezůstane voda na míse, ale vtáhne se všechna pod hrneček.

Má-li dítě v n e s e n é s p a n í, přinese matka sekeru a uhodí jí třikrát o zem ve světnici. (Klábovka.)

Na konec opět zaznamenávám předpisy léků pro malé ze zápisek Vašíčkových: Pro škrkavky. Vezmi bedrník a to sice kořínky a usuš je dobře a utluč na prášek, na lačnej život dej do pití neb do jídla, tak se předsvěčíš, že ti lepší bude. Užívej, když měsíc jde dolů! — Vezmi tuť a važ ji v hmlíce! To ať pije na lačnej život!

Pro malé děti. Vezmi hořinkajst a maž okolo pupíčku jenom málo a dej užívat ráno jenom 2 kapky, a potom lebarborový zoft a routovou vodu.

Pro malé děti, když vnitřku otok aneb jinou nemoc mají. Vezmi cibuli a vyvrtej v ní díru v prostředku, dej do ní šafránu a dej ji na máslo vypíct! Když se to vypeče, tak to skrz hadr proced' a pít dávej! — Vezmi libeček a nový máslo, to dohromady stlač, nebo kořen z libečku rozstrouhej a do něj nový máslo dej! Tím dítě maž a dobře bude.

Pohřebiště veleslavinské.

Popisuje Jos. A. Jíra.

(Dokončení.)

Z předmětů ostatních podrobeny byly zkoumání nejprve předměty bronzové, z nichž náramek bronzový, vyobr. na tab. II. č. 15., ukázal toto chemické složení:

Měď	84·0%
Cín	9·53%
Zinek	4·33%
Železo	0·6%
Olova sotva stopy.	

Náramek puklicovitý, jehož vyobrazení podáno na tab. II. č. 6., jest patrně litý. Velmi křehká, nestejnorodá litina tato jest krystalického lomu různé barvy. Chemické složení její jest:

Měď	90·0%
Cín	8·4%

Zinek	0·14%
Železo	0·3%
Olovo	0·18%

Puklicovité dutiny jeho jsou vyplněny černou hmotou, jejíž prozkoumání ukázalo, že jest to valnou částí ostrý písek, jakého se dosud užívá při slévání předmětů mosazných (řečený Formsand). Týž kromě toho jest prostoupen hojnou rží železnou a částečně uhličitanem vápenatým i měďnatým. Tato tvrdá výplň ponechána tam, dle mého mínění, po ulití náramku, jak dosvědčuje právě uvedené.

Srovnáváme-li analýsi obou bronzů, shledáváme, že jsou zcela různé a že asi nevyšly z jedné dílny, pracující již z určitých a odměřených dávek.

Podal jsem arci jen ukázky — pro nedostatek času nebylo lze více — ale myslím, že stačí. Zbývá ještě promluvit o povlaku, který kryl jilec železného meče (tab I. č. 1.). Tento povlak svou význačnou strukturou zdá se býti ze sloni,¹⁾ z jejíž původních součástí nezbylo arci téměř ničeho. Úplné zmizení její dalo by se vysvětliti různými vlivy, hlavně asi působením rží železné. Ač jest struktura, jak zmíněno, zachovalá, přece nastala znenáhla úplná substituce (nábrada). Ony nepatrné zbytečky jsou nahrazeny krystalinickým uhličitanem vápenatým, zbarveným červeně rží železnou.

Posléze obracím pozornost k záhadným zbytkům železným (tab. I. č. 3.), na kterých ještě lpěly částčky dřeva, prostoupeného rží železnou a spoře drážami uhličitanu vápenatého. Zbytky tyto náležejí dle zkoumání pod drobnohledem (jak struktura ukazuje) dřevu bukovému, jsou dosti spalitelná a v ohni doutnají jako dřevo shnilé.

Chození s klibnou.

Píše Jan Soukup.

(Dokončení)

Mikulášský průvod litomyšlský²⁾ jest nepopíratelně rázu maškarního a bylo by jej možno prohlásiti za masopustní, kdyby v něm nebylo biskupa (Mikuláše). Tytéž osoby, táž jména, totéž vystrojení až do nejmenších podrobností, nejinak i celé provedení. Co nám

¹⁾ Střenka ze sloni, ke které bylo připevněno železko zlatými hřebíčky, byla též nalezena v bohatém inventáři z mohyly u Želenek r. 1850. J. E. Wocel: Pravek země české. Praha 1868. II. 477.

²⁾ Věstník národopisné výstavy československé. II. roč., čís. 10. str. 93. J. Soukup: Chození s klibnou. Odtud užito ke srovnání obrázku pro obr. 5., který s nevšední ochotou zapůjčila Národopisná výstava československá v Praze, začež jí tímto děkuji. Originál náleží Národopisnému muzeu československému. V článku tom jmenuji průvod heřmanickým (na věci se tím nic nemění), ale protože chodil v okolí litomyšlském, ne snad jen v Heřmanicích, a že originální vyobrazení jeho jest v muzeu města Litomyšle, budeme jej napříště nazývat litomyšlským.

ještě připomíná „Mikuláše“ v průvodu litomyšlském, jest proslov laurů a nábožná píseň andělů, po kterých jako po úvodu následují písně veselé, naprosto se nehodící ke slavnosti mikulášské. Úvodní proslov a píseň andělů lze srovnati se způsobem hry starých kolovrátkářů v adventě, kteří nejprve hrají jako na omluvu „Nesem vám noviny“ a pak spustí obvyklé odrhovačky.

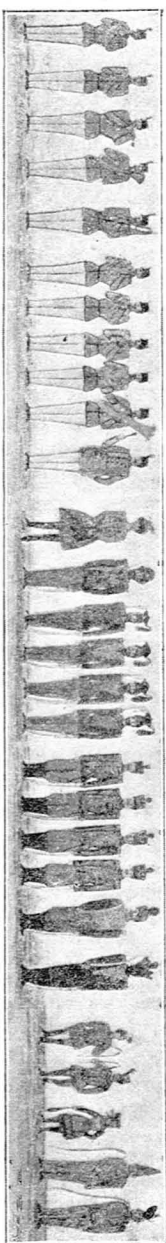
Shoda mikulášského průvodu s masopustním vyniká tím určitěji, čím podrobněji srovnáváme na př. mikulášský průvod litomyšlský s masopustním zhořským (obr. 5.). V obou průvodech zahájených laufry jsou hudebníci, husaři (huláni), Turci, mouřenínové, pán s paní, biskup, 2 mašky (kůň a kozel), táta s mámou a Kubou, hansburři s karabáci a zvonci, klapačka, kominík, smrt a žid (někdy i ras). Ve zhořském masopustním vidíme mimo to ještě jiné figury, ale ve směr to příznaky průvodů masopustních, pometačku s pometačem (mrtvý nese živého,¹⁾ opici, sovu, medvědáře se dvěma medvědy a poustevníka. Ve všem ostatním shoduje se s mikulášským průvodem litomyšlským, ve kterém vidíme odchýlné sice, ale právě jej charakterisující jen tyto: svatého a biskupa se dvěma pacholaty.

Obě mašky (kozel i kůň) zhořské jsou dvounohé, jako litomyšlské, stejně i klapačka. Oba průvody lze srovnati i v počtu účastníků i způsobu pořádání. V obou jde přes 40 osob. Mikulášský průvod litomyšlský trval týden, masopustní zhořský tři dny (v neděli, pondělí a úterý). Oba neobmezovaly se jen na vlastní obec, ale navštívily i vesnice okolní. Arci mohlo by se namítnouti, že mezi Zhoří u České Třebové a Heřmanicemi a Sloupnicí u Litomyšle není veliká vzdálenost, takže není žádný div, srovnávají-li se oba průvody, ale po mém mínění právě v té blízkosti spočívá celá váha našeho důkazu a nemůžeme vykládati za nahodilé, chodí li se u Litomyšle o Mikuláši tak, jako koncem masopustu ve Zhoří.

Na štěstí nezůstává četný průvod mikulášský z Litomyšlska ojedinelý, jak dokazuje zpráva, kterou ve svém díle²⁾ otiskl Reins-

¹⁾ Dodávám, že i tento způsob doložen jest příkladem ze 16. stol. „Při kvintáně, namalované v Hsrlově rukopise musejním, vidíme r. 1593. průvod maškar, ve kterém „mužové nesou jiné muže v košcích“. Dr. Zikm. Winter: Dějiny kroje v zemích českých. Praha 1893. II. str. 648.

²⁾ Fest-Kalender aus Böhmen, 1861., str. 528.—529. „Bei Neuhaus ziehen sich am Niklasabend die erwachsenen Burschen verschiedenartig an. Zwei als Bischöfe, einige als Soldaten, besonders als Husaren. Einer als Teufel, oder doch als Kaminfeger. Bisweilen gibt es auch Teufel und Kaminfeger zugleich. Einer ist ein Quacksalber, Einer ein Schacherjude, Einer scheint auf einem künstlichen Schimmel zu reiten, ein Zweiter auf einer ähnlichen Ziege, der Dritte und Vierte endlich erscheinen in bärenähnlicher Gestalt, behangen mit manigfachen Glocken und Schellen, mit denen sie unaufhörlich läuten. Einige tragen dem Haufen Aepfel und Nüsse nach, welche die Bischöfe an die guten Kinder vertheilen. Gewöhnlich geht diesem Zuge noch ein Vorläufer voraus, der, in das Zimmer tretend, den Hausvater fragt, ob der heil. Niklas kommen dürfe, und ihn, fällt die Antwort bejahend aus, hereinruft. Nun gibt es vielerlei Spass, der Handelsjude stiehlt etwas aus dem Hause, bietet es dann zum Verkaufe dem Hauswirth an und dieser muss sein Eigenthum mit Geld einlösen. In reicheren Häusern bekommen die „Mikuláši“ oder Nikolasumgänger Getreide, überall aber Flachs. Aus dem Erlös von Beidem machen sie sich für ihre Kosten bezahlt. Auch verkleiden drei junge Leute sich als Engel, Teufel und Bock.



Obr. 5. Maškarní průvod ze Zhoře u Čes. Třebové. Maloval Václ. Voleský ze Zhoře.

Průvod dělil se ve 2 oddíly: »v pěkné« s hubbou a »šeredné« rozdělené pousevnikem, každý měl »pána a paní«. Nejprve jdou (na obrázku od konce) 2 hansburři, pometačka, 2 laufři, vojsko (Turek, husaři, buláni) pán s paní, 11 hudebníků, pousevník, pán s paní od šeredných, 2 hajduci, vočič se sovou a 2 medvědy, sedlák, selka, maška, Kuba, bubeník, klapačka, kozel, opice, žid, pometačka nesoucí pometače (mrtvý nesoucí živého) a komíník.

berg-Düringsfeld. Nevyrovná se ovšem litomyšlskému, ale jde v něm kůň umělý, čímž jest doklad dvojí ceny: a) chození s umělým koněm v předvečer sv. Mikuláše, b) na českém jihu. Kromě koně jde ještě koza, 2 medvědi, laufr, 2 biskupové, vojáci (počet neudán, ale jistě asi 4—6), čert, kominík, žid, mastičkář,¹⁾ což by bylo přes 15 osob. Nepřihlížíme-li ani k tomu, že jest tam kůň i s kozou, laufr, vojáci, kominík a žid, čímž zřejmě se ukazuje shoda s „Mikuláši“ litomyšlskými, musíme si zvláště povšimnouti dvou biskupů, medvědů a mastičkáře. Dva biskupové upomínají nás na svatého a biskupa v litomyšlském průvodu. Medvědy a mastičkáře očekávali bychom o masopustním chození. Škoda, že popis ve Fest-Kalendru jest příliš stručný a nedovoluje další úvahu. Ke srovnání však stačí.

Uvádím ještě jeden nový doklad o chůzi s koněm před sv. Mikulášem, podobný kunickému. Na mou žádost proveden byl totiž „Mikuláš“ při I. kočovné schůzi Společnosti 8. září t. r. ve Vel. Čičovicích, řízením horlivého člena našeho p. Josefa Cyteráka²⁾ tak, jak v této osadě bývalo v obyčeji. (Viz obr. 6.)

Chasa hned po sv. Kateřině koná přípravy k „Mikuláši“. Práce je s tím dosti. Třeba chystati obleky, sestrojiti koně, kozu, a vyžádati si dárků na hospodyních, jako: jablka, suché švestky, ořechy a pod.

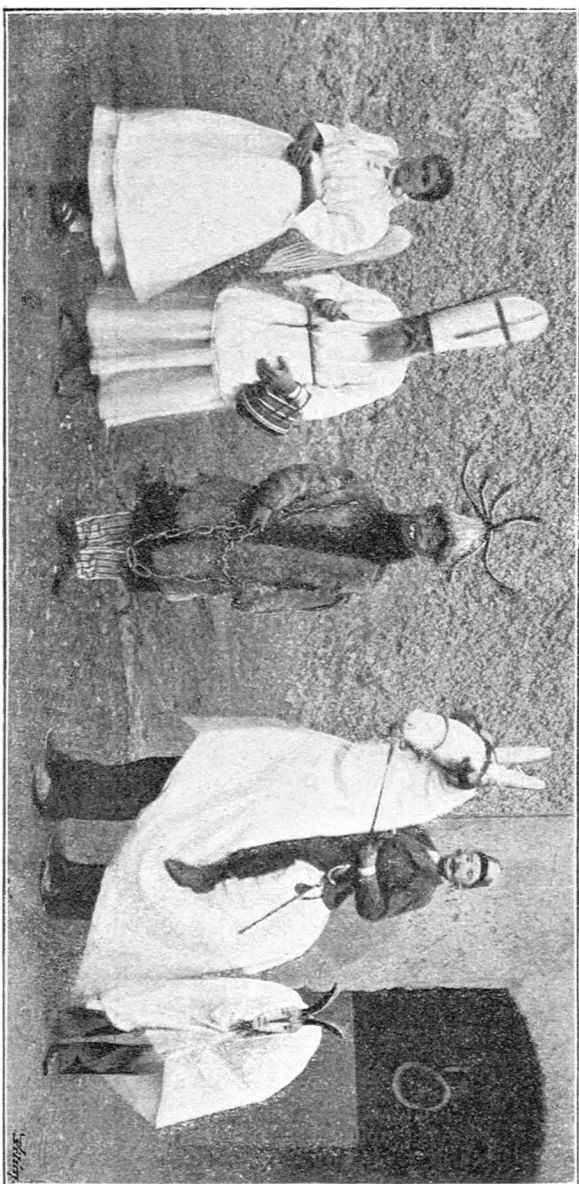
V předvečer svatého Mikuláše dá se průvod na cestu po vsi a ohlásí se šlehnutím na okno svůj příchod. Přítomní ve světnici hledí ke dveřím, kterými vkročí nejprve Mikuláš, za ním anděl, pak čert, kůň s jezdcem a naposled koza. Hřmotu a hluku je při tom dosti. Mikuláš volá tlumeným hlasem jednotvárně: „Modli se, modli se!“ anděl zvoní, čert chrastí řetězem a brumlá, kůň s jezdcem skáče, koza prská, meká, rolničkou chrstí a rozbíhá se po divácích. Děti jsou tímto neobyčejným zjevem vyděšeny, hlasitě pláčí a stěží pomodlí se „Otče náš!“ Mikuláš vptav se jich potom na něco z náboženství a z počtů, kyne anděli, aby je podělil. Ale tím není ještě skončena mikulášská návštěva, zbývají ještě velcí, pro které dá anděl nějaký dárek na stůl. Vztáhne-li po něm některý z velkých ruku, hledí ho Mikuláš šlehnouti přes ruku, což budí smích, dle toho, kdo jest hbitější. Nehodným podává anděl syrový brambor. Průvod pak jde o stavení dále, ale zatím co jde ze světnice, kůň vyhazuje zadkem a při tom padají z něho jablka, ořechy a j., po kterých shýbají se malí i velcí.³⁾ Před spaním dítky věší na okno punčochu, aby Mikuláš do rána ještě něco jim nadělil. Rodiče naplní pak punčochu ořechy, jablky, suchými švestkami, cukrovím, naňoru dají syrový brambor, zastrčí metlu a k tomu postaví Mikuláše známého tvaru.

Dieser hat die Aufgabe, die Kinder, welche nicht beten können und folglich vom Engel nicht beschenkt werden, auf seiner Hörner zu heben, so dass der Teufel ihnen einige Schläge mit seiner Ruthe geben kann....

¹⁾ Mastičkář chodí někde také v průvodech masopustních.

²⁾ Týž ochotně dodal mi popis mikulášské slavnosti, který pojmám do svého vypravování a vřele děkuji za všecku ochotu. Stejný dík sluší vzdáti panu Gustavu Šeborovi, který ochotně zhotovil fotografii průvodu.

³⁾ V Bavorsku házel jezdec na koni masopustním suché hrušky po divácích. Dr. Č. Zíbrt: Chození s klibnou. Praha. 1893. str. 3.



Obr. 6. Mikuláš ve Vel. Číčovicích, Fotoř. Gustav Šebor.

Ráno nemluví rozradostněné děti o ničem jiném, než o Mikuláši, který jest bohatý a přijel z Prahy. Mikuláš slanský nemá tak četné družiny a nenadělí tolik, je chudý.

Vratme se ještě k jednotlivostem. Anděl (dívka) oblečen jest jako Mikuláš v bílé roucho, čert maskovaný má kožich na ruby obrácený a slaměnou čepici homolovitou, hrubě pletenou, z jejíhož vrcholku rozbíhá se 6 upletených ramen, nad které vyčnívá podobné sedmé; čepice takto zrobená vypadá, jakoby z ní vyrůstaly parohy. Koně tvoří ukrytí dva lidé, z nichž přední drží koňskou hlavu. Vše přikryto jest prostěradlem, takže vidíme čtvernohého koně a na něm maskovaného jezdce s čákou a šavličkou. Tento kůň je podoben tvarem i konstrukcí klibně z Kostelce u Vorlíka v Tábořsku. (Dr. Č. Zíbrt: Chození s klibnou str. 3.) Koza povstává tím, že v plátno zahalený hoch drží tyč, na které připevněno jest ploské dřevo s namalovanou hlavou a s rohy. Čičovický průvod mikulášský podobá se kunickému i co do počtu osob; má jich sedm, kunický šest.

K uvedeným dokladům o chůzi s umělým koněm v průvodě sv. Mikuláše čítáme ještě mikulášské průvody na Moravě. Tam chodí sv. Mikuláš na Budějovsku takto: Nejprv jde sv. Mikuláš, baba s dítětem (loutkou) nesouc v košíku otruby pro kozu a v druhé ruce koště, koza s rohama (jde čtvernožky pod plachtou), čtyři svatí, tři „černí“ s řetězy — celkem 11 osob. V některých osadách na Vyškovsku, jako v Ruprechtově, slavívá se sv. Mikuláš způsobem zvlášť okázalým. V průvodě sv. Mikuláše jdou svatí, oblečení v bílých sukních opentlených s mitrou na hlavě, „kněží“ též bíle odění pod kvadrátkem, čerti slamou omotaní, s dlouhými ohony, „koníci“ jedou na „koni“ (na holi) se zvoncem a ježovinou, kterouž děvčata píchají (viz str. 49. poznám. 1.), rozmanití „hadláci“ s měchy a klapáčkami, „smrti“ v oděvu bílém, černo pruhovaném se šavlemi, jimiž „uřezují“ hlavy, „puhíři, kováři, zpěváci, muzikanti, kati,“ kteří věšejí, „karušáci, žebráci, Turci, koza“ s velkou tlamou a j., dohromady více než 20 osob.¹⁾

Na Moravě na sv. Mikuláše chodilo místy „i pět Mikulášův pospolu a s nimi čert.“²⁾ (Vzpomeň si na biskupy v průvodu jindřichohradeckém a na biskupa a svatého v litomyšlském). Také tam ohlašoval příchod Mikulášův „laufr“ s tatarem, kterým praskal.

Sv. Mikuláš jezdívá (i chodívá) také ve Slezsku v průvodu čerta s vidlemi v kožich ustrojeného ve tváři začerněného a řetězcem ovinitého. „Když Mikuláš jezdil, seděl na říčici nebo na lubě plachtou pokrytém, do něhož dvě ležky místo očí byly zastrčeny.“³⁾ Někde

¹⁾ Frt. Bartoš: Moravský lid. V Telči 1892., str. 9. a 10. — Jízdu na koni — na holi s koňskou hlavou — pokládám jen za zjednodušení v přestrojování. Způsob ten, který shledán i na českém jihu (Ces. Lid. II. Chození s klibnou str. 348. poznám. 11.) jest všeobecně rozšířen jako hra dětská již od starodávna. Srv. Dr. Zikm. Winter: Dějiny kroje v zemích českých. II. str. 641. Na obr. čís. 360. představujícím děti pánů Hradeckých, hraje si tříletý Jáchym z Hradce takto: Stojí, má mezi nohama hůl, na které v předu jest koňská hlava s hřívou. Levou rukou drží koníčka za uzdu, pravou pak zdvihá, jakoby pobízel.

²⁾ Frt. Bartoš: Lid a národ. Ve Vel. Meziříčí 1885. Sv. 2., str. 30.

³⁾ Frt. Bartoš: Totéž I. str. 111.

jezdívá ve Slezsku chasník na bělouši již 10. listopadu a přináší dětem dárky.^{1a, b)} Stejně zajímavý doklad o přestrojování v koně a j. zvířata nalezl jsem u Poláků: „Dwa tygodnie przed Bożem Narodzeniem chodzą wieczorami „gwizdy“; są to parobczaki, poprzebierani za różne zwierzęta, jak niedźwiedzia, konia, wielbłąda i bociana... Najstraszniejszymi są gwizdy dla dzieci i dorastających dziewcząt słuchają oni je pacierza, a kto się zająknie, lub nie umie, dostaje skręconym powrozem. Noszą także koszyki z sobą, w które zbierają przygotowane na święta łakocie, a czasami i dzieciom rozdają.“²⁾ Chodí tedy Poláci ve zvířecím přestrojení také v období mikulášském, 14 dní před štědrým dnem! Místy chodívají němečtí chasníci s běloušem dokonce již okolo sv. Martina, tedy v listopadu!³⁾

Svatomikulášský průvod, jak jsme poznali, může být prostý nebo hlučný, ale ani jeden ani druhý nevylučují přítomnost mašek (klibny, koně, bruny, — kozy, kozla) nebo klapačky.⁴⁾ Při tom má tolik společného s masopustním, že by článek příliš vzrostl, kdyby šlo jen o hrubý jich výčet. Příznaky průvodů masopustních poznali jsme: Šlehání, praskání a zvonění o Mikuláši⁵⁾ vůbec (někdy i od zvláštních „laufrů“) — vojsko a Turci byli o Mik.: J. Hr., Lit. a Vyš. — smrt jsme viděli o Mik.: Kun., Lit. — kominík kráčel o Mik.: J. Hr., Lit. — medvěd byl o Mik.: J. Hr. a obrácení kožichů, prastarý to způsob při hrách masopustních, pozoruje se v každém Mik. na čertu.

Zbývá ještě dokázati totožnost mašek a klapačky mikulášských s masopustními. Úprava obou jest několikerá: a) sehnutý člověk se sítím (Kunice) tvoří koně dvounohého, též jinak s řfčicí (Slezsko). Užití rozsochy, vidlice, podávek jest hlavně v případě a), b) a při koze v Kunicích; hojnější jest v masopustě u nás i v cizině, b) druh sehne se za druha vzpřímeného, jehož se drží (Čičovice), čímž povstane kůň čtvernohý, c) člověk kráčí, máje tělo zvířecí kol sebe zavěšeno, tak že se zdá na něm seděti (kůň a kozel: Jindřichův Hradec?, Litomyšl), d) pomocí hole s koňskou hlavou (Vyškovsko);

^{1a)} V. Prasek: Vlastivěda slezská. Str. 141.

^{b)} Dr. Č. Zíbrt: Chosení s klibnou str. 9. k poznám. 18.

²⁾ Wisła 1889. Tom. III. str. 732.—33. Dr. Nadmorski: Urządzenia społeczne, zwyczaj i gwara na Malborskiem.

³⁾ Církev, která v tu dobu položila dále jmenované svátky, sama tak působila, aby se průvody s koněm seskupily právě k těm svatým (některým), kteří na koni se zobrazují, nebo dle zbožné pověsti z daleka přišli, jako svatý Martin (vždy na koni — lid říká, že přijel na bruně) — sv. Mikuláš, v období vánočním poutnici k Betlému a v předvečer sv. Tří králů; v masopustě dalo by se to vyložit na odchod „veselosti“, kterou průvod představuje. „Německé děti spávaly si o svatvečer sv. Mikuláše ovsu do střeovic, jež pak vyspávaly na velikou mlsu, aby jej tak mohly podati koni sv. Mikuláše.“ J. Hanuš: Bájel-slovní kalendář slovanský. V Praze 1860. str. 231.

⁴⁾ Chosení s klibnou nazval jsem tento článek, protože v průvodech uvedených vystupuje kůň, nejčastější to zvířecí přestrojení, kterým úvahy o klibně vůbec začaly, ač je známo jen ze dvou míst: Z Jungmanna a ze Zíbrta. (Chosení s klibnou str. 4.). Pod tím jménem zahrnuty jsou nyní průvody s přestrojením za zvířata, ale nutno vždy poznamenati vlastní jméno i dobu, kdy se průvod pořádá.

⁵⁾ Čti: o Mikuláši, Čičovice, Jindř. Hradec, Kunice, Litomyšl, Vyškovsko.

viz poznám. 7. — Klapačka nemívá stálou podobu; někdy kolísá mezi koněm a žirafou, záleží hlavně na jménu. Klapačka sluje, že klepá čelistěmi. Poznali jsme ji v Mik. litomyšlském, str. 49., kde zrovna tak klapá hubou, jako „perchta“ jí podobná v průvodu, který chodívá večer před Třemi králi v Plavě (okr. budějovický¹⁾), turoň u Poláků a v Dubrovníku o masopustě.²⁾

Mašky i klapačka vedou si stejně bujně jako o masopustě.

Z materialu sneseného v tomto článku jest již s dostatek dokázáno a patrné, že všechny způsoby v přestrojování v koně o vánočních až po konec masopustního období dají se doložit z průvodů mikulášských, které i jinak podobají se jim ve mnohém, nehledě ani k úplné srovnalosti mikulášského průvodu litomyšlského s masopustním zhořským. Myslím, že při tolika svědeckých odpadá již výtka osamocenosti dokladů jindřicho-hradeckého a vyškovského,³⁾ ba že nelze jinak, než rovně je ceniti⁴⁾ s doklady vánočními a masopustními, s kterými je stotožňuji na základě všech zpráv o průvodech mikulášských.

Starožitné nálezy při opravě chrámu sv. Havla v Rychnově n. Kn.

Podává *Karel Diviš.*

Rychnovský farní kostel sv. Havla povstal zároveň s osadou a to v druhé polovici 13. stol. Že od té doby valně změněn, nelze pochybovati. Nejstarší část je gotická presbyteř, zcela jednoduchá. Loď chrámová je prosta jakéhokoli architektonického rázu a nabyla rovným rákosovým stropem, v nedávných letech zřízeným, podoby veliké světnice.

V létě r. 1893. přistoupeno k nutným opravám a staré pobočné oltáře P. Marie a sv. Jana Nep., provedené hrozným slohem parukovým, nahrazeny oltářiky gotickými. Při tom učiněny některé nálezy. Za oltářem P. Marie objeven pod vrchní omítkou nezřetelný erb a pod ním nápis: „Léta 1505. tento erb vymalován jest od cechmistrův toho času pana Adamova Kristofa Štávnického a Jiříka Vitavského a Paula Pravdy.“ Nad velkým oltářem nápis:

¹⁾ Český Lid. IV. 55. Chození s „perchtou“. V. Janás. Jde v něm 4 až 5 koz, táta, máma, Kubiček, kmotr, muzikanti, husar, celkem na 17 osob. Patrná shoda s mikulášským i masopustním průvodem v počtu, ustrojení i jménech nedá se popřít.

²⁾ Dr. Č. Zíbrt: Chození s klíbnou str. 11., 12., — Jan Świątek: Lud nadrabski (od Gdowa po Bochnię). Krakow. 1893. str. 89. Turoň.

³⁾ Dr. Č. Zíbrt str. 6.

⁴⁾ Mohou-li se čítati vánoční i masopustní obchůzky a průvody prosté i hlučné v jednu skupinu, proto že jest v nich přestrojování ve zvíře, zvláště v koně, může se tam podobně řaditi i průvod mikulášský, ať jest velikosti jakéhokoli, ovšem jde-li v něm maška (kůň, klíbn, bruna — kozel, koza).

1605. Václav Bořek toho chrámu
(následují 2 řádky nečitelné)
Pražského arcibiskupa Jana...

Prostřední 2 řádky jsou setřelé k nepřečtení, čímž nápis stává se nejasným. Před pobočným oltářem P. Marie, stojícím na straně evangelijní, nalezen pod dlažbou náhrobní kámen, opatřený na třech stranách nápisem dosti zachovalým, kdežto na čtvrté straně jsou slova úplně setřena. Lze čísti: „Léta Panie 1575 urozená panna Dorota Tamchinka z Doubravice život svůj jest dokonala.... Pán Bůh smilovati ráčil zde očekává Vykupitele..... dejž vzkříšení.... vi se všemi vyvolenými...“ Uprostřed desky je erb s přední půlou je-lena ve skoku na štítu i na helmu. Tamchinové z Doubravice drželi v 16. stol. některé statky v krajině opočenské; zašli v době pobělohorské. Kámen vyzdvižen a horlivě kopáno, ale nalezeno málo. Několik ztrouchnivělých kostí, kus shnilého, zeleného aksamitu a kostěný knoflík v podobě duté kuličky. Hrob tedy zasypán a náhrobní deska zazděna zevně kostela.

Za to tím zajímavější nález učiněn pod omítkou levé pobočné zdi chrámové, vedle prvního okna u oltáře P. Marie. Objevena freska zšíří 17 dm. a zvýší 30 dm., jejíž věrný snímek podáváme na přiloženém obr. 1. Představuje sv. Křištofora, muže obrovského, přenášejícího na rameni božské pacholátko, jež třímá v levici kouli, zdviženou pravicí pak žehná svému nositeli. Zcela dle legendy, která vypravuje, že sv. Křištofor usadiv se při jisté řece, přenášel lidi přes vodu a jednou přenesl na svých ramenou i Ježíška, odkudž dostal název Christoforos, t. j. Kristonoš. V ruce drží hůl, dle legendy zázračnou. Sv. Křištofor zarazil ji jednou do země, a ona, úplně již vyschlá, roz zelenala se. Škoda, že obličej sv. Křištofora a Ježíška byly od zedníků, netušících, že pod omítkou by byl nějaký obraz; zcela vyškrábány. Malba sama není bez zajímavosti. Tělo Ježíškovo je naznačeno tahy něžnými, pěkný tvar mají i obnažené nohy Křištoforovy. V levé části obrazu jest poustevník se svítilnou. Primitivně podáno jest krajinné pozadí; skály, ozdobené chocholky trávy, připadají jako pytle mouky. Mlý jest způsob, kterým malíř oživil vodu rybami, rakem a loďkou, což vše je skoro stejně veliké. Prázdné místo při levém horním rohu vyplnil velikou růžicí šestilistou, podobnou vycházejícímu nebo zapadajícímu slunci. Kolem fresky jest malovaný rámec, složený z plodů a listů vavřínových.

Kolorit její jest prostý, o málo barvách. Vlající roucho Křištoforovo je barvy cihlově rudé, hůl, vlas a vous tmavošedé. Tutéž barvu má hábit poustevníkův a obrysy skal. Tráva, v pozadí lilie a růžice, rovněž i listí v rámu jsou zelené. Barvou bleděčervenou položeny jsou bobky v rámci, rak a pokrajní jablíčka v růžici. Vše ostatní má našedivélou barvu omítky. Protože rozpočet opravy nedovoloval, aby byl povolán odborník k opravě fresky, byla zatím přetažena plátnem, jež natřeno barvou ostatní zdi, a tak očekává žádoucího obnovení.



Obr. 1. Sv. Křištofor. Freska v Rychnově n. Kn. Kreslil Karel Divis.

Osoba sv. Křištofora, provedená v obrovských rozměrech s Ježíškem, jest ve starých freskách našich jednou z nejoblíbenějších.¹⁾ Shledáváme se s ní na nejstarších malbách freskových u sv. Jiří na hradě pražském, v Libiši, v památném kostelíku v Práhoncích a



Obr. 2. Sv. Krištofor. Deskotisk z 15. stol.

v chrámu sv. Petra a Pavla na Vyšehradě (nyní již zastřena novou omítkou). Zajímavé jest, že freska rychnovská celou komposicí podobá se velmi dřevorytu z 15. stol., jaké dle nápisu na našem snímku (obr. 2.) byly pokládány za zázračné. Týž zní: Kteréhokoli

¹⁾ Památky archaéologické a místopisné XIV. 561. — Světozor XXV. roč. 1891. str. 48. a Světozor XXI. roč. 1887. str. 671. — Dr. Karl Falkenstein: Geschichte der Buchdruckerkunst. Leipzig 1840. str. 15. a 16. s přiloženým snímekem, na kterém sv. Křištofor brodí se vodou (v níž je ryba) maje na

dne pozříš na obraz Křištoforův, toho dne nezemřeš smrtí zlou. Roku tisícího čtyřstého dvacátého třetího. Nalezen byl r. 1769. v bývalém domě kartouzském v Buxheimu u Memmingenu německým historikem V. Heineckem. — Obrázek laskavě zapůjčil p. Jan Stolař, majitel knih-tiskárny v Praze, začež mu vzdávám povinné díky.

Nález fresky způsobil v našem městě, na podobné památky chudém, značný rozruch, a kostel byl stále naplněn četnými diváky. Přirozeně vyskytla se hned otázka, z které asi doby jest freska. Pokusil jsem se zodpovědět ji takto:

V r. 1587. koupil ¹⁾ panství rychnovské od Buriana Trčky z Lípy pražský měšťanin Křištof Betengel z Neyenperka a na Bolehrádku, muž velmi vzdělaný, ušlechtilý a podnikavý, který byl Rychnovu velmi nakloněn. Potvrdil a rozmnožil městu výsady a práva, a vystavěl nový kostel nejsv. Trojice. Poblíže chrámu zřízena zvonice a do ní pověšen zvon ztíží 140 centův, jež ulil mistr Jan Benešovský z Moravské Třebové. Zvon ten, Křištof řečený a mohutně velebným hlasem až podnes zbožné duše k bohoslužbám svolávající, ustupuje co do velikosti v Čechách jen zvonu svatovítskému. Na zvonu jest několik nápisů prosaických i veršovaných, z nichž vyjímám jen tyto dva verše:

Aote Benešovský haec moles conflata Joannis

Aere Betengelio suppeditante pio S. B.

(Tot dovedně slito je veledřlo Janem Benešovským,
nákladem uštědřeným z b o ž n a Betengelie.)

Jestliže tedy Křištof Betengel tolik učinil k oslavě boží a jestliže i nápis zvonový nazývá jej z b o ž n ý m, můžeme souditi, že freska v kostele svatohavelském byla vymalována jeho nákladem, a to tím spíše, že podobný obraz sv. Křištofa, ovšem reliéfní, zříme i na zmíněném zvonu Křištofu, zřízeném nákladem „Zbožna Betengelie“. Křištof Betengel držel panství rychnovské až do své smrti, a v té době, totiž od r. 1587.—1602. vzala asi původ svůj freska sv. Křištofa v chrámě svatohavelském. Vedle ní objevena část jiné fresky, totiž modré roucho a nohy nějaké postavy; ostatek zničen probouráním okna asi v té době, kdy již freska byla zakryta omítkou.²⁾

bedrách božské pachole, v rukou pak drží palmu s listy a plody. Na břehu podkovovitě se táhnoucím až k samému hořejšku rámce vidíme stromoví a poustevníka. — Sborník typografický, 1882.: Schiller, Příspěvky k dějinám knihtiskářství.

¹⁾ Viz Sedláčkův „Rychnov n. Kn.“ Praha, 1871. str. 20.

²⁾ Poznám. redakce. Freska tato může býti spíše současná s blízkým erbem a nápisem z r. 1505. a mohla býti později vzorem zvonaři. Jeden z cech-mistrů byl také Křištof.

Ke hnutí náboženskému počátkem 16. stol.

Podává J. V. Šimák.

V knihovně musea království Českého uložen jest pod sign. II. G. 33. rukopis německé historie rodu Rosenberského. Manuskript tento je přepis r. 1696. pořizený z kroniky Norberta Hermana, probošta třeboňského, napsané r. 1694. Herman užil ku práci své rozmanitých pramenů, i Hájka i listín, kteréž často v německém překladu vkládá do textu; pravdě podobno je, že měl při ruce i Březanovu historii rosenberskou, nyní ztracenou. Lze tudíž pokládati kroniku tuto na mnohých místech za spolehlivou.

Odtud čerpány jsou tyto tři zprávy:

1. 1501. Soběslav. Václav Dvořecký z Olbramovic, víry pod obojí v nelásce u faráře Bartoloměje.

Anno domini 1521 war ein rittermässige Person Namens Wentzl Dvořecky von Olbramovic zu Soběslav zu wohnend, der unter beiderlei Gestalt Religionis halber grosze Ungunst von dem Priester Bartholomaeo, Pfarrer daselbst, liite von ihm manicherlei Versportung. Der begab sich anderswohin und als seine Hausfraw, die Fraw Barbara alda hinter ihm verblieben, ist sie in die Kirche gegangen, der Pfarrer aber sie wieder heraus geführt. Das that er aus Geheisz seiner Obrigkeit. Etliche Schüler, Iose Buben, als dies ehrliches Weib mit ihrem Mann und Güttel aus der Stadt züge, haben sie ausgeleitet. Der Herr liesz die Schüler etlich Tag und Nacht in der Schachtlei abstrafen und der Stadt verweisen, welche nit wieder kommen dürften. Von derselbigen Zeiten an, gar wenig Schüler sich allda aufgehalten und ist daselbst ein schlechtes Studium gewesen. (Štr. 259.)

2. 1525. Suchdol. Hejtman třeboňský píše panu Jindřichovi z Rosenberka o provazníku, který sloužil mši.

»Euer Gnaden wollen vernehmen, das der Jacob des Sayers Sohn in Wittingaw sich zu einem Pfaffen gemacht und ihre zwei Kherl von Sugdol haben ihm die Platten geschört und er alda zu Sugdol hat zweymal die Mess gehalten. Thue E. G. zu wissen, das ich ihn in Thurm habe setzen lassen, sambt denen Bawern, welche in eingewiehet haben, was EG. mit ihnen werden befehlen zu thuen. Stelle ich es EG. an, dann dieser Pfaff und diese Leuth haben nit eine kleine, sondern grosze Sach gethan, mag auch zu keinen gueten für sie nit intercediren.

Geben auf Wittingaw am heiligen 3 Königstag des 1525ten Jahrs.

Den einen Bawern heisse man Heřman den andern Kořínek. (Štr. 313.)

3. 1525. Milčín. Farář pod obojí podvodník.

In selbigem Jahr betroffe sich, dasz die Miltschiner begerten einen Pfaffen unter zweyerley Gestalt, durch Fürbitt der Taboriten zu haben, welches sie auch bei dem Herrn Heinrich von Rosenberg als ihrer Obrigkeit erhalten, dasz ihnen ein Pfaff unter beiderley Gestalt ward gegeben. Aber dieser Pfaff alsobald anfangs sich übel verhalten, dann er von denen Miltschiner und anderen Orthen, aus denen Gotteshäusern die Kirchenkleinodien genommen, und auf meisten, soviel er gekönnnt sich eingeschuldigt, und darmit durchgangen.

Den man zu Brandeis ertappt, gefangen, genommen und aufs Soběslav gebracht. Alda, als er an der strengen Frag befragt, befunde sich, dasz dieser kein Priester war, sondern anderswo grösze Schäden zugeführt. Er ist unter andern dem Herrn von Pernstein mit 200 Schock entfahren. Von der Tepl aus dem Kloster ist er entgangen und mit weggenommen an Kleinodien für 2 bis 3000 fl., welches die Köchin, so er bei sich gehabt, bekämet. Die wuste wohl

von seiner Scheimerey, und selbst auch viel Hure- und Schelmenstück verybet, den Mägden vorgewacht, dasz sie nit Kinder tragen sollen, denen Leuthen ergeben etc. Dahero ans Befehl des Herrn Gubernierenden seind sie beide verbandt worden. (Str. 314.)

Drobné zprávy.

Nálezy fresek. Letošní rok byl bohatý na fresky. Tak byly objeveny na Starém městě pražském dvojí malby nástěnné. První nález byl učiněn při strhování starého domu, hledícího do Kožní uličky, za bývalým domem Melantrichovým. Freska představovala rytíře na koni, potírajícího draka. Dle různých mínění pocházela ze 14.—15. st. Byla prý vyříznuta pro městské museum. Druhý nález původních fresek byl ve hlavním chrámu Páně v Týně. Oškrobání nátěru, zakrývajícího tuto památku, děje se z rozkazu sl. rady městské s největší opatrností. Fresky budou obnoveny. — V Plzni odkryty byly fresky v kapli sv. Barbory při františkánském klášteře plzeňském, který právě obec plzeňská opravuje. Jsou prý z 15. stol. — V Táboře na památném domě p. Vojtěcha Stárka v Pražské ul. přišlo se při opravě po odstranění omítky na fačadě na starobylé zajímavé fresky panny a lva. Bohužel nedaly se nijak uchovati. Byly okresleny prof. Thirem.

Fresky v kostele sv. Jiří na hradě pražském budou obnoveny a doplněny nákladem obce pražské, prací osvědčeného v těch pracích akademického malíře Jana Heřmana, za dozoru architekta Mockra. Náklad rozvržen na 3 roční lhůty.

Ed. Šindelář.

Jak se nemá s freskami nakládati. Starobylý chrám sv. Apolináře na Novém městě pražském, který jistě jen náhodou zůstal ušetřen od přestavovacího ruchu v 18. stol., právě jest opravován. Pro stavbu. lešení zprorážena všechna okna, že vítr zahání déšť dovnitř, čímž se fresky pod okny nadobro zkaží. Dle zprávy známého odborníka pokryty jsou na jižní straně špinou, stékající se stěn a s lešení. Nad to, snad aby zedníci jich nepoškodili, zastřeli je papírem a pobili množstvím hřebíků. Papír arci se roztrhal a spadal, ale hřebíky zůstaly a špína, déšť, metelice mají volnou cestu. Když dovedli v Rychnově n. Kn. zastřít fresku na ochranu před další pohromou tak jak se sluší a patří — nemajíce odborníka toho jména, chceme, aby v královské Praze lépe se šetřilo památek opravdových i uměleckých, jako jsou tyto fresky z doby Karlovy. A k tomu máme plné právo. Veřejnost v domněni, že máme konservatory, nedohlédne na takové věci, až na ně upozorněna pozdě vyčištěnou lokálkou; — kde jsou konservatoři, se již ani netážeme!

Ha.

Zprávy o spisech a časopisech.

Příspěvky k anthropologii zemí českých. Podává Dr. Lubor Niederle. II. O mladší době kamenné v Čechách (Zvláštní otisk z Českého Lidu. III.) Praha 1894. Str. 26. O existenci neolithu (mladší doby kamenné) v Čechách jest dosud spor. Prof. Smolík ji popírá, Břet. Jelínek, L. Šnajdr a J. Woldřich ji hájí. Autor soudí o neolithu po stránce archaeologické takto: Čechy a Morava byly po jistou dobu obydleny i v periodě mladší kultury kamenné. Žil tu lid již před tím, než sem vnikla známost a v tu dobu pochoval své mrtvé. Náleží tedy část nejstarších nálezů čisté kultury neolithické. „Kov nepřišel sem s novým lidem, nýbrž dostal se sem obchodem.“ Dle něho žil člověk v Čechách v době diluvialní i v neolithické nepřetržitě. Z důvodů archaeologických, provázených obrázky hlavně keramických výrobků, připouští, že se sem přistěhoval nový lid v době neolithické, sídlil na březích Labe a Ohře a žil ještě jistou dobu v čisté kultuře neolithické, ba nezmizel z Čech ani

později, přijav i kulturu ranní doby železné. V dalších osudech jeho nedovedeme čísti, rovněž tak jako etnická příslušnost jeho zůstává záhadna. Lze se jen domnívati, že náležel nade vše pochybnost k čeledi indoevropské. Ve druhé části uvažuje o české době neolithické a následující přechodní po stránce anthropologické. Kromě různých zajímavostí zaznamenává, že lid ten měl orličí nos (zjištěna též platyknie). Liboval si v lidojedství. Tyto praobyvatelé Čech má za Arije (dlouholebé, vlasů i očí ne zcela světlých). Přítomný spisek jest platným obohacením literatury odborné a jest nezbytným pro každého archaeologa.

V. R.

Okresní národopisná a průmyslová výstava a sjezdy ve Hliněsku konané r. 1893. V Chotěboři 1893. Str. 64. V kap. I. mluví se o snahách a práci vlastivědné v okrese hlineckém, který v Čechách náleží v tomto oboru k nepracovanějším. Kap. II. věnována jest dvěma sjezdům, pořádaným při výstavě. Věc ta patří již historii — bylť sjezd musejních spolků, odborů NVČ. a přátel vlastivědy české 15. srp. 1893. — ale zmínky zasluhuje přece ještě dnes. JUC. K. V. Adámek promluvil „O záchraně starodávných památek“, dotknuv se též akce Společnosti ve všech bodech. S organizací musej venkovských musíme úplně souhlasiti (a přáti si rozšíření jich). Bylo by však nejvýše žádoucí, aby byl ustanoven přibližně společný jich řád. Po delším rozhovoru, jehož se účastnilo několik přítomných, přijata všemi hlasy resoluce navržená JUC. K. V. Adámekem. Pak Dr. Kovář zahájil rokování „O úpravě národopisné výstavy československé.“ Třetím bodem programovým byla řeč posl. K. Adámka „O sběru a zpracování vlastivědného materialu.“

Domečka L. Průvodce národopisnou výstavou severovýchodních Čech 1894., uspořádanou v Hradci Králové. Praha 1894. Str. 24 s vložkou 8 stránkovou „Síní král. věn. města Hradce Král. Podrobné referáty o výstavě této přinesly všechny listy české.

Okresní národopisná výstava v Nymburce 1894. Uspořádal Fr. Hrnčíř. Vyd. tamže. Str. 48. Cena 20 kr. Hned na počátku čteme dva výňatky ze spisu Aug. Hajného, spolupracovníka našeho „Kterak škodí čarodějnice hospodářům a hospodyním“ a „Lidové léčení“ (obě z pověr a zvyků lidových na Nymbursku). Fr. Hrnčíř uvádí nám „Národní písně z Nymburska“, kde sběrateli ještě dnes kyne žeň mnohoslibná. Slova i nápěvy podávají Fr. Hrnčíř a Aug. Hajný. Václ. Jedlička napsal časovou vzpomínku „Nymburk v r. 1848.“ Ostatní stránky vyplňuje popis výstavy od zahájení.

Svoboda Rud.: Průvodce po národopisném oddělení národopisné a průmyslové výstavy v Litomyšli (konané 15.—20. čce. t. r.) spolu národopisná črta okresu litomyšlského. V Litomyšli roku 1894. Str. 26. Spisovatel vybočil z dosavadního zvyku podati jen popis výstavy. Kdekoli se mu naskytne příležitost, rozhovoruje se do zajímavých podrobností: stránka 10. v listině s podpisem Jana z Pomuku, o bibli nalezené v železném pouzdře v zemi, o Betlemech, o kraslicích, o pryskách, o Mikuláších, nádobí a j. Koňský a formanský ústroj bude sotva kde zachoválejší. Rázovitě znázorněny velikonoce. Kroj litomyšlský má také své zvláštnosti, jak víme ze spisu T. Novákové. Lidové masky nebyly snad na žádné jiné výstavě! Obrovská síň, která byla odboru k dispozici, umožnila originelní postavení typické chalupy zdejšího okresu v původních rozměrech, dle chalupy trstenické z r. 1608. (viz str. 18.). Skupina dětských hraček, řezby samouků, památky cechovní a domácích spolků zakončovaly rázovitou výstavu.

M. Jindra.

Zíbrt Č. Dr.: Zobrazení Trojice skupinou tří hlav za středověku i v lidovém umění nynějším. Praha 1894. Stran 14. S 10 vyobrazeními. (Zvláštní otisk z Věstníka král. čes. Společnosti nauk VII.) Stejně přirozené a samostatné jako u severních Slovanů Triglav a v Indii Trimurti, tak i v zemích křesťanských znázorňována Trojice skupinou tří hlav sjednocených a spočívajících na jediném společném těle. Přese všechny zákazy církvi římské i pravoslavné zhotovovány podobné obrazy nejsvětější Trojice. Podnes udržují se v zemích slovanských. Na národopisných výstavkách českomoravských také jich bylo několik pozorováno dle Čes. Lidu IV. 49. Jiné příspěvky podám

redakci téhož. Zajímavá jest ke konci položená obsírnější zmínka o knihtiskařské činnosti Františka Skoriny v Praze v 16. věku.

Zíbrt Č. Dr.: Pověra o dělce Kristově. Praha 1894. Stran 6 a příloha světlotisková. (Zvláštní otisk z téhož Věstníka, VIII.) Dělník Kristova ve vyobrazeních přibírána mezi nástroje a předměty týkající se umučení Páně, jak učinil též illuminator Passionalu Kunhutina, kanovník Beneš v letech 1312. až 1314. Ale časem změnila se úcta z nerozumu v pověru. Lid vzdával zvláštní poctu proužku papírovému, označujícímu délku Kristovu, přičítal mu kouzelnou moc před všelikými pohromami na zdraví i na statku. Takové proužky popsané, později i potiskované modlitbami nosili při sobě jako amulety. Církvi se však podařilo vypleniti tuto pověru, jejíž ctihodné ostatky zřídka viděti na některé výstavce. (Srv. Čes. Lid IV. 48., kamž i o této pověře napiši dodatky.) Dr. Č. Zíbrt první uvedl do literatury národopisné pověru o dělce Kristově a zobrazování Trojice skupinou tří hlav. Sám lid zná již je sotva dle jména. Všem před Zíbrtem zůstaly neznámy, jak nejlépe dokazují všechna navedení, programy a dotazníky naše, žádného nevyjímaje. Necht' si je tedy zapíši všechny odbory národopisné, spolky a musea ku doplnění sebraného materialu. On...

Tobolka Zd. V.: Kůň v bájesloví slovanském. (Zvláštní otisk z Časopisu vlasten. muzejního spolku olomúckého, r. 1894.) Stran 19. V Olomouci 1894, nákladem spisovatelovým. Studie je seminární prací mladého, snaživého autora, který první práci svou pokusil se v bájesloví slovanském; mytologie bývala vždy a jest dosud oblíbeným polem pracovním spisovatelů, ale překvapuje nás strážlivostí i opatrností, s jakou spisovatel se pohybuje na nepřiliš pevné půdě bájesloví. Vylíciv krátce pověsti o původu koní, probírá mytologický význam koně. V podobě ušlechtilého zvířete tohoto představovali si Slované slunce i měsíc. V koně přeměňovali se dle pověry slovanské víly, vodníci, světylka Čarodějnice proměňují sebe i jiné lidi v koně, rovněž Mora, vlkodlaci a j. v podobě koní se objevují v bájesloví slovanském. Delší zmínka věnována je pověstnému Šaracovi, koni králevice Marka. Zmíniv se o koni v lidových povídkách, ukončuje spisovatel první část své práce, shrnuv význam koně v mytologii v ten smysl, že kůň v bájesloví slovanském hraje úlohu velikou. Báječné bytosti proměňují se v koně. K službám svým mají koně záračné. Bytosti dobré berou z pravidla na se podobu koní bílých, zlých černých. Koně ti se liší vzezřením od koní obyčejných postavou nádhernější a mluvou jako lidé. Někteří mají srst zlatou, stříbrnou, měděnou, olověnou, jiní jsou pěkně černí nebo bílí. Jiný druh jich jest opatřen křídly, na nichž vznášeti se mohou v ty končiny, kde věčný je mír. Většinou člověku prospívají. Vyvádějí ho z neštěstí a po dlouhých strastech, v nichž mu stále pomáhají, přivádějí ho k blahu. Ve druhé části vykládá o počtech, jaké bývaly vzdávány koním (ku př. koni Svantovitovu, Triglavovu), pak o obyčejích, jakými jsou chození s klibnou (od té doby, kdy autor dal do tisku práci svou, vyšly o tematě tomto dva nové články Jana Soukupa „Chození s klibnou“ v tomto časopise II. a ve Věstníku NVČ. Roč. II. 93.—95.) věštba pomocí koní a j. Čekali bychom, že bude promluveno ještě o smrti koně po skončené službě (pán setne mu na jeho žádost hlavu a pohřbí. Něco shody s tím jest i v pověsti o Svatoplukovi.) První tato práce p. Tobolkova opravňuje nás k dobrým nadějím.

F. Pátek.

Konrád Ota, první markrabě moravský. Napsal J. U. Dr. Jarosl. Demel. V Brně 1894. Str. 52. (Soukromý otisk z „Časopisu Matice Moravské“, roč. XVIII. nám zaslaný.) Práce tato, která ve mnohém polemizuje přesvědčivě s Bočkem, Dudíkem, Koutným a Palackým, rozebírá v I. části sporné otázky, týkající se jména, osoby a rodinných poměrů Konráda Oty a dochází k závěrům: Konrád II. Znoj. měl jediného syna a ne, jak se domníváme, dva, Konráda a Otu. Tento syn Konráda II. původně se jmenoval jen Konrád a teprve od ciziny obdržel druhé jméno „Otto“. Co se týče rodičů jeho, známo bylo jen jméno matčino „Marie“ z listiny od r. 1190. a nic více; že otec jeho byl Konrád II., dovozuje teprve spisovatel delším důkazem per absurdum. Narození Konráda Oty dlužno klásti mezi l. 1136.—40. Manželku měl Helichu čili Hailiku (= Hedviku) z Wittelsbachu, dceru hraběte Oty mladšího z Wittelsbachu a ne sestru Oty staršího. Část II. obsahuje vlastní životopis Konráda

Oty, ve kterém nejedno uvádí spisovatel na pravou míru po zralé úvaze. Dokazuje, že Konrád Ota držel znojenské knížectví již začátkem roku 1157. (na základě nového srovnání Vincentia a mnicha Sázavského) a míní, že při trůnním převratu r. 1173. přidal se asi ke straně Soběslava II. Potom líčí obšírně účast Konráda Oty v bojích česko-rakouských v l. 1176.—77., kdy pomáhal Soběslavovi II., začež odměněn od tohoto zvětšením svého údělu o Brněnsko. Ale brzy, vida, že se odvrací štěstí od Soběslava II., přichýlil se k protikandidátu jeho, totiž k Bedřichovi, kterého podporoval na všech výpravách a rozhodl svou statečností a obratností rozhodnou bitvu na polích Vyšehradských 27. led. r. 1179., začež Bedřich rozmnožil úděl jeho téhož roku o Olomoucko. Tím K. O. spojil všechny úděly moravské ve své ruce (a ne teprve r. 1181., jak tvrdí Dudík a Koutný) a při vzbouření proti Bedřichovi r. 1182., využítkovav rozháranosti v Čechách, zvolen za vrchního knížete českého. Ale důstojenství toho vzdal se na zakročení císařovo ve prospěch vypuzeného Bedřicha na sněmu Řezenském r. 1182. a náhradou za ně, povýšen za samostatného markraběte němec. na Moravě. Kromě jediného dokladu o výkonu svrchované moci Konrádovy na Moravě ve jmenování olom. biskupa Kajima nevíme ničeho jiného o způsobu vlády markraběte. Po scéně ze soukromého života K. O., zaznamenané Jarlochem, ukazuje se na podezřelou nečinnost K. O. při vzbouření Václava II. Soběslavice v Čechách, která Bedřichův hněv rozdmýchala. Bratrovražedné boje česko-moravské skončily se rozhodnou bitvou u Loděnice dne 10. prosince r. 1185., ve které K. O. sám učinil první krok ke smíru s Bedřichem, s nímž se vyrovnal smlouvou Knínskou; záhadný obsah této vykládá spis, tak, že K. O. i na dále zůstal samostatným markrabětem mor., ale pod závazkem, že zůstane vždy spojencem Bedřichovým. Po náhlé smrti tohoto 25. března r. 1188. zvolen K. O. po druhé za vrchního knížete čes., do kteréž doby spadají příznivé styky jeho s císařem a vítězná výprava míšeňská, po jejímž skončení K. O. svolal 6. června r. 1189. sněm čes. velmožů do Prahy. Tam vzdal se titulu markraběte mor. a prohlásil Čechy a Moravu za jeden státní celek. Na gener. sněmu česko-mor. v Sadské, svolaném téhož roku, dal schváliti snesení sněmu pražského velmoží moravskými a prohlásil za všeobecného souhlasu svá „statuta“, první to domácí zákoník. Spor o obvod platnosti jeho řeší spis. v ten smysl, že statuta vydána pro obě země, ale pro Čechy ve znění poněkud jiném než pro Moravu, nám pak se zachovalo v pozdějších konfirmacích moravských jen znění mor. publikace. Posléze líčí účastenství K. Oty na neapolské výpravě Jindřicha VI., krále němec. r. 1190.—91., na které též K. O. moru podlehl 9. září r. 1191. Stručně uvedená svědectví současných letopisců o vynikajících vlastnostech K. O. zakončují tuto zdařilou práci, která jest nejvýmluvnějším svědkem, jak mnoho zbývá ještě práce ve starších dějinách českých a jak nerozvážené jest vydávati nyní Dějiny Palackého bez nutných poznámek a doplňků dle nejnovějších výzkumů neopravené, jejichž chyby bohužel znova se rozšíří a pevně se zakotví zvláště u těch, kdo monumentální dílo citují, ale v pramenech nekontrolují.

Skp.

Nové časopisy.

Český Časopis Historický redakcí professorů Dra. Jaroslava Golla a Dra. Antonína Rezka počne vycházeti v lednu 1895. nákladem knihkupectví c. k. české university Bursíka & Kohouta. Časopis nebude ve službách žádné strany a povede si vždy vědecky a neodvisle. Program jeho jest mnohoslibný. Přinášeti bude samostatné, původní práce všech oborů bádání dějepysného i dějepisného, tedy nejen práce z dějin politických, ale i z dějin práva, církve, literatury, umění a j., vždy se zvláštním zřetelem k dějinám korunních zemí českých. Budou tam i zprávy o badatelských cestách, o pokrocích studia historického v Evropě, o nových důležitých objevech archivních a rukopisných, biografie nebo životopisné vzpomínky na vynikající osoby v dějinách vůbec a našich zvláště. Tam naleznou místo doplňky, opravy a vysvětlivky k historickým

dílům českým dosud vyšlým, jakož i místopisné studie obecnější zajímavosti. Zprávy o literatuře zaznamenají knihu i feuilleton, pilně budou registrovati vše, co vyjde kdekoli v cizině o dějinách Čech, Moravy a Slezska, a upozorňovati na důležitější zjevy světové literatury historické. Doufáme, že Č. Č. H. nebude vycházeti jen pro historiky, nýbrž i pro milovníky dějin domácích, kterých jest u nás větší procento než všude jinde. Časopis, za jehož vybraný obsah ručí již napřed zvukná jména dvou hotových historiků českých, bude vycházeti ve lhůtách dvouměsíčních vždy o 4 tiskových arších.

Pracovna, list pro lehké a vkusné ženské ruční práce všech druhů a tvarů a národní vyšívání. Vydavatel a redaktor Josef Schindler. Praha. Dosud vyšlo 8 čísel. Doporučujeme list ten proto, že si všímá vyšívání slovanského vůbec. Předplatné na čtvrt roku (= 3 čísla) obnáší 55 kr., což jistě mírná cena při listě s barevnými přílohami.

Zprávy časové.

Morana napadla letošního roku prudčeji náš šik než předešlého roku a odňala nám sedm členů. — Pharm. Mag. Karel Burian byl s námi od počátku Společnosti, jejíž snahy a cíl dobře znal a proto k ní též lnul a ji podporoval. Daroval jí také celou řadu starožitností, připomínáme jen nálezy z Velvarska, které byly odevzdány museu král. Českého. Pilně navštěvoval schůze členské a byl milý každému, s kým se stýkal. — Starší člen byl též Zikm. Felkl, továrník v Roztokách n. Vlt., který s opravdovým zájmem sledoval výzkumné práce naše na Levém Hradci. Nezapomněl na Společnost ani v poslední době, obmysliv i ji v závěti své odkazem. — V B. Napravilovi, řediteli cukrovaru, zřítitli jsme jednoho z novějších členů, z řad těch, kteří čteněji jsou u nás zastoupeni než kterýkoliv jiný stav, z intelligence při českých cukrovarech. — V. Piskáček, gymnas. professor v Roudnici, filolog, známý z četných článků v Národních Listech, Časopise musea král. Čes. a výroční zprávy gymnasia roudnického, milé povahy, opustil nás po krátké, ale trapné nemoci. — V době, kdy bylo Společnosti nejhůře, poskytl jí pomocné ruky — Vojta Náprstek. V jeho museu uspořádala Společnost výstavku v památném roce 1891, tam rozvinula svůj program znova, nalezla porozumění a od těch dob datuje se její znovuzrození. A za to vše děkuje zesnulému Náprstkovi, který při všem svém velikém snažení světovém nezapomínal minulosti národa, naopak prohlédnuv ji dobře, bystře rozlišoval a dobře se přidržel. Jeho museum nejdéle hostí památky lidové! Nenahraditelný pracovník v oboru posvátných zpěvů staročeských P. K. Konrád, professor, podlehl neuprosné chorobě, kdy na jeho pomoc nejvíce spoléháno církevním odborem NVČ., který v něm ztratil sílu neocenitelnou. Výtečné články a studie jeho jsou dílem v časopisech (Dalibor, Historický sborník družstva „Vlast“, Slovanský sborník, Věstník král. čes. společnosti nauk a j.) dílem zceleny v jeho Dějinách posvátného zpěvu, z nichž dosud vyšel I. díl a část 1. dílu II. (ostatek v rukopise). — Rukou zákeřnou zničen život vřelého přítele našeho a spolupracovníka spolkového časopisu, osmačtyřicátníka Frt. Stanislava Huliciusa. Archiv Společnosti a redakce mají od něho ještě ne jeden rukopis nebo přepis. Všiml si pilně starožitností, památek lidových i dějin. Znal Krolmusa a přispěl též ke sbírce jeho pověstí. Museum ve Mšeně jest jeho dílem. Když ho navštívil redaktor náš u příležitosti místní výstavky v září t. r., vypravoval čilý stařec se zápletem o památkách okolních, o Krolmusovi — a slíbil napsati článek do časopisu.

Sedm upřímných přátel našich odešlo v tak krátkém čase. Usilovnější práce za vytknutým cílem, pro který i oni pracovali s námi, bude nejlepším a nejtrvalejším uctěním památky jejich.

O t á z k y.

Prosíme o laskavé zprávy o dřevěných zámčích, kde se jich snad užívá dosud. Obrázky jsou žádoucí. — Jak se kde říká visacím zámčkům kovovým?
Redakce.

Ze Společnosti přátel starožitností českých v Praze.

Zpráva o první i druhé schůzi kočovní. Déle bylo uvažováno ve správním výboru o tom, kterak vhodně působiti k tomu, aby byly nejširší vrstvy společenské upozorněny na význam našich památek, a aby byl zjedнан co největší zájem pro snahy Společnosti naší, kteráž si stanovami vytkla jich záchranu. Přihlédaje k § 5. lit. C spolkových stanov (pořádání přednášek, čtení a rozpravů odborných v království Českém), usnesl se výbor na tom, aby bylo počato s pořádáním schůzí kočovních. **První kočovní schůze** byla konána ve **Velikých Čičovicích** dne 8. září 1894. na podnět čilý a zdárný působící čten. hosp. besedy »Okof« tamže. Pan PhC. Jan Soukup promluvil o starožitnostech a jich uchování, poukázav na to, že nutno zachovávat vše, k čemuž směřuje veškerá naše práce. Podepsaný jednatel pak podal zprávu o Společnosti naší a jejích úkolech poukazuje na to, že nelze spoléhati na pomoc cizí, a proto že nutno, aby každý z nás byl konservátorem z dobré vůle. Na konec promluvil p. Soukup o hradu Okofi, podav ukázkou z jeho minulosti a vybičnuv k jeho zachování; také byla přijata resoluce v tomto smyslu. Neunavný člen p. říd. učitel Jos. Cyterák přichystal k této schůzi pěkné překvapení, uspořádav malou, ale zajímavou výstavku archaeologicko-národopisnou; čeho nebylo pozorovati na výstavních jiných, bylo — šťastnou volbou pana pořadatele — tu: našli jsme oddělení, vyznačující »in natura« jednotlivé doby roční: velikonoce, svátky svato-dušní, sv. Martina, svátky vánoční a pod. Ve statku starosty Jos. Suka byly provedeny některé místní obyčeje a průvody lidové, jako: obřínky, průvod mikulášský, Tři králové, chůze s medvědem. Pokud dovolovalo velmi nepříznivé počasí, byly některé části fotografovány panem Gustavem Šeborem. Některé ukázky z nich přináší toto číslo »Časopisu«. Můžeme s uspokojením zaznamenati, že tato první schůze se zdařila i při panující toho dne nepohodě. Máme za povinnost vzdáti díky upřímné všem, kdož nám přišli tak upřímně a pohostinně vstříc a kdož pečovali o zdar schůze, tak zvláště pan Josef Suk, starosta obce, p. J. Čtrnáctý a náš účinný člen p. říd. učitel Jos. Cyterák. Úspěch schůze čičovické byl pobídkou ke **druhé schůzi kočovní**, kteráž byla pořádána v **Hostivěti** dne 4. listopadu t. r. Pan PhC. Jan Soukup promluvil. »O záchraně starožitností«, připojiv některé ukázky o památkách a dějinách Hostivaře. Netajíme, že byl jeho výklad sledován s napjatou pozorností a provázen místy hlučným souhlasem. Některé věcné poznámky a vysvětlivky učinili pp. P. J. Černoň, děkan, a P. Jan Vajs, kaplan v Hostivěti. Než litujeme, že nebylo možno probrati celý program pro krátkost času. Nalezli jsme v Hostivěti velice vhodnou půdu pro snahy Společnosti, čemuž nasvědčovala nejen četná návštěva občanstva, ale i přihlášky nových pp. členů. Všichni, kdož přičinili se o zdar schůze, zvláště horlivý člen p. Ant. J a k e š, přednosta stanice, přijmemež upřímný dik. Zatím zaznamenáváme o schůzi hostivařské jen tyto řádky pro historii spolkovou; úplnou zprávu přineseme, až bude schůze doplněna schůzí jinou, a těšíme se na shledanou v Hostivěti!

A. B. Č e r n ý, t. č. jednatel.

Zpráva správce sbírek za správní rok 1892.—1893. Ačkoli rok 1892. nebyl spolku vůbec valně přízniv a v roce 1893. nemohlo se tolik péce věnovati sbírkám, protože jednak Společnost hleděla upravit vnitřní své záležitosti, jednak dary z oboru starožitností, archivačních a národopisu zasílají se

nyní většinou odborům národopisným, přece s uspokojením musíme zaznamenati dostatečné obohacení sbírek našich.

A) Seznam P. T. dárců: Jos. Adamec, dukátové vážky z r. 1740. — Mag. Pharm. K. Burian, 2 bronzy z mohyl. — Ad. Egrer, podnikatel staveb, 8 celých a 1 porušenou nádobku středověkou z Reznické ul. č. 10. n. — Frt. Helebrant, obchodník, 5 kusů papír, peněz. — K. Ječný, úředník cukrovaru ve Zvoleněvsi, 2 kamenné mlýny, střepiny, brusle, zlomek nepolévaných kachlů a j. — Jos. Jíra, medik, zlomky kachlů nepolévaných z Podbaby. — Jos. Klos, obch. v Šopce, šněrovačku. — J. Kučera, učitel v Dol. Břežanech, bronz. palstáv, nalezený tamže (darován byl Společností museu v Jílovém). — F. Makovec, architekt, staročeský strop táflováný z Lipové ul. — Ing. Cand. J. Nechleba, nádobku, skleněnou kuličku a řezanou kost z novostavby na rohu Kateřinské a Lipové ulice. — Franěk Páris, úředník, 2 přesleny a šipku z hradiště Lštění nad Sá-zavou. — Písecký z Kranichsfeldu Václ, inženýr na Smíchově, předhistorické střepy a přesleny z Mokropsů. — P. Frt. Sádlo, kaplan v Nov. Benátkách, ikon, 16 mincí různých, 6 římských. — Václ. Smělý, rolník v Čísovicích, železný oštěp, nalezený na poli »v lukách«, kde býval rybník. — J. Soukup, tuhovou nádobku z Vodičkovy ul. z novostavby proti Jámě, hliněný hrnecek nalezený u Kleeblattů; 31 nádobu, množství větších i menších střepů, 2 zlomky skleněné, psí leb a ze zmíněné již novostavby na rohu Lipové a Kateřinské ul. mosaznou paličku, kamenný mlat, střepy a broušenou kost z hradiště kouřimského. — Ant. Studnička, zemský inženýr, 11 prken ze starého stropu malovaného, zlomek sklenice s červeným křížem a kus dracounu, vše nalezeno při bourání starého domu pro stavbu německé realky v Mikulandské ul.

B) Z výzkumů levohradeckých došla poslední zásilka čítající přes 200 předmětů hlavně hliněných, též nástroje kostěné, železné, bronzové (kroužky esovitě) a v. j. Výměnou získána varia z Můstku v Praze a koupí nabyto sloupy od Bukačovského mlýna. (Poznamenání: Kde neudáno bydliště, rozumí se Praha.)

V Praze, 1. ledna 1894.

Jan Soukup, t. č. správce sbírek.

Zpráva archivní za správní rok 1893. vykazuje skrovné příspěvky z týchž příčin, jako zpráva předchozí. Rok 1893. byl archivu Společnosti nejméně příznivý, jak patrně z přiloženého výkazu.

Darem přibýlo od pp. Frt. Helebranta, obchodníka, »Boží požehnání« a list papírového rukopisu latinského z 15. stol., obsahu náboženského; od nejménovaného tři tištěné písně jarmareční; od Adolfa Peceny, vrchního inženýra zemského, řada čísel cís. král. vídeňských novin českých z počátku tohoto století; od Jana Soukupa dva diplomy z tohoto věku, a od Josefa Svobody, úředníka, mapa markrabství moravského z r. 1851.

Ve schůzích výboru se schválením téhož byly některé kusy vyloučeny a vyměněny.

Jak bylo uloženo na valné hromadě minulého roku, opatřili pp. Jan Herain a Jan Soukup protokoly a plány výzkumů na Levém Hradci, mající ovšem již stará čísla archivní.

V Praze, 1. ledna 1894.

Ferdinand Chalupníček, t. č. archivář.

Zpráva pokladní. Ode dne 19. října do 26. prosince 1893. přistoupiili ku Společnosti za členy: P. T. pp. Bartoš Václ, profesor při c. k. státní prům. škole; Bernard Fr. R., filosof na Král. Vinohradech; sl. Čtenářská beseda v Cerkovicích; Bucifal Jos., protokolista Zemské banky král. česk. (na r. 1895.); M. U. Dr. Cervenka Jos.; P. Dušíra Jos., kaplan v Hostouni (za r. 1894. a 1895.); Fanta Jos., architekt; Ginz Jos. ve Žďanicích; Hojka Em., obchodník v Berouně (za r. 1893. a 1894.); P. Hrbáček Fr., prefekt semináře v Kroměříži; Hrdina Fr., učitel v Modřanech; sl. Hromada pomocníků ryteckých; P. Hůlka Fr., farář v Nové Cerekvi; Janoušek Jar., professor při zemské reálce v Telči; P. Jelínek Jan, farář v Bojkovi-

cích; Jindřich Ant., rolník v Chrabřecích u Loun (za r. 1894. a 1895.); sl. Keithová M., učitelka v Rychnově nad Kněžnou; Kříženecký R., architekt; Lopata Maxm., majetník cihlen a realit v Litoměřicích; Menci Jan, majetník parního mlýna v Uhřetěvsi; Nicek Ant., obchodník v Karlíně; Opolecký Karel, pokladník Úrazové pojišťovny; Otta Kamil, vlásenkář; Pertlík Ot., učitel v Hostivari; Peters Jos. ve Slaném (za r. 1893. a 1894.); Pfeifer Fr., c. k. soudní adjunkt v Bělé u Bezděze; paní Pikhartová Olga, chof c. k. soudního adjunkta v Hořovicích; Piskáček Josef, statkář v Ruzyni; Procházka Václ., učitel v Těnovicích; Richter Fr., dolo-vedoucí železáren ve Staré Huti; Rous K., správce podfioské sladovny v Roudnici nad Labem; Rubeš Jos. v Hostivari; P. Sack Eug., kaplan v Milevsku; Sichrava Erhard, majetník domu; Sika Jos., likvidátor Úrazové pojišťovny; sl. Slawiňská z Rittersberků H., člen Nár. divadla v. v. na Smíchově; P. Spisar P., kaplan v Hněvotíně (za r. 1893 a 1894.); sl. Musejní spolek v Lounech (za r. 1893. a 1894.); Stern Jindř. v Hostivari; Stoy Bernard, kníž. arcib. hofmistr; P. Svoboda Jos., děkan v Turnově; Šeffl Vojt. v Hostivari; Štěrba Boh., stavitel v Karlíně; Švehla Ant. ml. v Hostivari; Tallowitz Bedř., velkoobchodník (za r. 1893. a 1894.); J. U. Dr. Tilsch Em., advokát (za r. 1893, 1894. a 1895.); Trmal Jos., účetní; Urbánek Michal, stavitel na Vsetíně (za r. 1893. a 1894.); sl. Purkmistrovský úřad v Hostomicích; P. Vajs Jos., kaplan v Hostivari; Vihan Vil. v Hostivari; Vilím Jan, majetník zinkogr. ústavu; Vlček Jan, účetní města Votic; Vorel Hugo; Zima Jos., rolník ve Velkém Pálci.

Za členy přispívající s ročním příspěvkem zl. 2.— se přihlásili: P. T. pp. J. U. Dr. Čelakovský Jaromír, c. k. univ. professor a archivář král. hl. města Prahy; Diviš Čistecský ze Šerlinku Jan N., ředitel cukrovaru v Přelouči; sl. Museum historické král. města Plzně; P. Nývlt Alois, děkan v Holohlavech; Sedláček K., účetní cukrovaru v Uhřetěvsi.

Dále přistoupil za příznivce Společnosti: slavný okresní výbor na Král. Vinohradech s ročním příspěvkem zl. 10.—; s příspěvkem zl. 5.— ročně: slavný okresní výbor v Bechyni, v Dolních Kralovicích, v Černém Kostelci, na Kladně, v Kolíně, v Kouřimi, v Králové Městci, v Libochovicích, v Nymburce, v Pardubicích, v Přesticích, ve Velvarech a v Železném Brodě.

Za objednané publikace zaslali P. T. pp. členové: Brož Václav, majetník realit, zl. 1.—; Cirps K., účetní, zl. —80; P. Jelínek Jan, farář v Bojkovicích, zl. 228; sl. Slawiňská z Rittersberků, zl. —80. Na přílohu znakovou a k účelům Společnosti vůbec darovali: P. T. pp. Bužek Č. v Olomouci zl. 120; Fiedler Jan, soukromník v Dol. Bousově, zl. 1.—; M. U. C. Jíra Jos. zl. 250; Kysela Fr., účetní v Mnich. Hradišti, zl. 1.—; P. Müller K., děkan v Kamenném Újezdě, zl. 4.—; P. Štědrý Fr., farář ve Slavětíně, zl. —50; Tallowitz Bedř., velkoobchodník, zl. 1.—; Trmal Jos., účetní, zl. 2.—; Ferd. svob. pán Tunkl z Brníčka a Zábřeha, c. k. plukovník v. v. ve Strassu, zl. 5.—; sl. okresní výbor ve Skutči zl. 5.—; Bufka Ed., revident zemské banky král. Českého, zl. 1.—.

Za veškery dary upřímně děkujeme a prosíme, aby všichni P. T. dárci zachovali Společnosti svoji přízeň i v roce novém.

V této zprávě jsou uvedeny veškery příspěvky, které došly včetně do 26. prosince 1894.; později došedší budou uveřejněny v 1. čísle roč. III., jež vyjde asi v polovici února 1895.

Opětne upozorňujeme na to, že míněna tím vždy Praha, kde není udáno jiné bydliště u jména některého z P. T. pp. členů.

V Praze, 26. prosince 1894.

Ed. Bufka, t. č. pokladník,
Král. Vinohrady, Hálkova tř. č. 68 n.

Redaktor Jan Soukup. — Nákladem Společnosti přátel starožitností českých v Praze.
Tiskem F. Šimáčka v Praze.

Casopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze vychází čtyřikrát v roce a jest všem P. T. pp. členům zdarma zasílán. Vydání každého čísla bude vždy oznámeno v čelnějších časopisech denních a p. Neobdržené číslo budiž nejdéle ve 14 dnech po vydání reklamováno v expedici Časopisu Společnosti přátel starožitností českých na Král. Vinohradech, Čelakovského sady č. 432. Na reklamace později došlé nelze míti zřetele, lze však jednotlivá čísla, pokud jsou na skladě, koupiti po 25 kr. Reklamace nebudtež ani za lepeny, ani frankovány.

Činný člen Společ. př. st. č. platí 1 zl., člen přispívající 2 zl., příznivec Společnosti 5 zl. nejméně ročně. Veškeré příspěvky členské i dobrovolné dary přijímá pan *Ed. Bufka*, t. č. pokladník, Kr. Vinohrady, Čelakovského sady č. 432. Příspěvky literární pro «Časopis» zasílány budtež na adresu: Pan *Jan Soukup*, v Praze, Žitná ul. č. 607, st. II. posch.

Dary do sbírek, dopisy týkající se Společnosti vůbec a pod. adresovány budtež na Společnost přátel starožitností českých v Praze, I., Malé náměstí, místnosti «Merkuru».

Všichni pp. členové mohou odebíratí Památky archaeologické, vydávané sl. Archaeologickým sborem, za snížené předplatné 2 zl. ročně.

Za levnější cenu mohou pp. členové odebíratí dílo *Kl. Čermáka* «Mince království Českého za panování rodu Habsburského od r. 1526.» Dosud vyšly 3 sešity: sešit I. v plné ceně zl. 1.50, sešit II. zl. 2.50, sešit III. zl. 2.50. Ceny snížené pro naše pp. členy oznámí p. pokladník *Bufka*.

Stanovy Společnosti lze zdarma a franko obdržeti.

Nákladem Společnosti přátel starožitností českých v Praze vydáno bylo:
První výroční zpráva Společnosti přátel starožitností českých v Praze
za správní rok 1889 — úplně rozebrána.

Druhá zpráva Společnosti přátel starožitností českých v Praze; v květnu
1890. Obsah: Dr. Jan N. Woldřich: Zvířena na hradišti Zkameněném zámku
u Hlinska. — Kliment Čermák: Výzkum na Hrádku u Čáslavi léta 1887 až
1889 (s vyobr.) — Adolf Pecenka: Románské kostely ve Vínici a na Michalo-
vicích (se dvěma vyobrazeními). — Karel Václav Adámek: Levý Hradec v 17.
a 18. věku. — Dr. Čeněk Zíbrt: Některé výklady o původu kraslic. — Edvard
Fiala: Kde stávala pražská mincovna. — Jan Kropáček a F. Pátek: Obžínky ve
Vlachově Březí a ve Soběkurách. — Josef Košťál: Zmek, plivník, prašivec a
dýma. — Miroslav Lípa: Z Kutnohorska. — Různé zprávy. Cena 60 kr.,
poštou 65 kr.

Rozpravy Společnosti přátel starožitností českých v Praze. («Zpráv»
sv. III.) V Praze, 1892. Obsah: Dr. J. Matiegka: Zbuzanské pohřebiště. —
Soukup Jan: Hlemýždi v lebkách a kostech. — Pecenka Adolf: Románský kostel
v Mohelnici. (S vyobrazením.) — Inž. Herain Jan: Založení Nového Města
Pražského Karlem IV. — Ph. C. J. V. Šimák: Rodiny šlechtické i erbovní
v Mladé Boleslavi. — Vluka Josef: Stařečino vypravování mladším o dřívějších
sirkách a modách. — Košťál Josef: Slunce, měsíc a hvězdy v podání prosto-
národním. — Dr. Máchal Hanuš: O zazdívání lidí do staveb. — Soukup Jan:
Příspěvky báješlovné. — Adámek K. V.: O muzeích krajinských a o statistice
muzejní. — Různé zprávy. Cena 80 kr., pro členy Společnosti 55 kr., poštou
o 5 kr. více.

Výstava Společnosti přátel starožitností českých v Praze, v památném
roce 1891. S 1 tabulkou. (Obsahuje popis veškerých vystavených předmětů
a seznam vystavovatelů.) Cena 30 kr., pro členy Společnosti 50 kr., poštou
o 3 kr. více.

Při objednávce budiž obnos příslušný laskavě zaslán předem poštovní
poukázkou. Objednávky přijímá a vyřizuje pan *Eduard Bufka*, t. č. pokladník,
Král. Vinohrady, Čelakovského sady, č. 432.